

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101007/B/2024/36145806865225988

MAJETKOVÁ NEROVNOSŤ
Bakalárska práca

2024

Eva Simanová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

MAJETKOVÁ NEROVNOSŤ
Bakalárska práca

Študijný program: Financie bankovníctvo a poisťovníctvo
Študijný odbor: Ekológia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra bankovníctva a medzinárodných financií
Vedúci záverečnej práce: Mgr. Martin Cesnak

Bratislava 2024

Eva Simanová

Pod'akovanie

Týmto spôsobom by som rada pod'akovala vedúcemu mojej záverečnej práce Mgr. Martinovi Cesnakovi, za pomoc, odborné rady, usmernenia a ochotu pri vedení záverečnej práce. Ďakujem.

Abstrakt

SIMANOVÁ, Eva: *Majetková nerovnosť*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra bankovníctva a medzinárodných financií. – Vedúci záverečnej práce: Mgr. Martin Cesnak – Bratislava: NHF EU, 2024, 54 s.

Cieľom záverečnej práce je opísať a analyzovať problematiku majetkovej nerovnosti domácností na Slovensku ako aj v medzinárodnom kontexte. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 9 tabuliek a 25 grafov. Prvá kapitola je venovaná priblíženiu súčasného stavu ekonomiky na Slovensku a v zahraničí, vymedzeniu základných pojmov práce, vývoju nerovnosti vo viacerých krajinách, príčinám nerovnosti ako aj jej dôsledkom a meraniu nerovnosti. V ďalšej časti si podrobnejšie rozoberieme cieľ práce a zadefinujeme parciálne ciele práce, takisto aj metodiku a metódy získavania dát. V záverečnej kapitole sa sústredíme na praktickú časť, v ktorej na základe rôznych indikátorov porovnávame úroveň majetkovej nerovnosti vo vybraných krajinách, analyzujeme makroekonomické veličiny a porovnávame nerovnosť medzi jednotlivými typmi domácností na Slovensku aj v Európe.

Kľúčové slová: majetková nerovnosť, príjmová nerovnosť, chudoba, bohatstvo, úspory, výdavky

Abstract

SIMANOVÁ, Eva: *Wealth inequality*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Banking and International Finance. – Supervisor: Mgr. Martin Cesnak – Bratislava: NHF EU, 2024, 54 p.

The aim of the final thesis is to describe and analyse the issue of wealth inequality among households, whether in Slovakia or in an international context. The work is divided into three chapters. It contains 9 tables and 25 graphs. The first chapter is devoted to an overview of the current state of economy in Slovakia and abroad, to the definition of the basic concepts of work, to the development of inequality in several countries, to the causes of inequality as well as its consequences and to the measurement of inequality. In the second part we will analyse the main goal of the final thesis in more detail and we will define the partial goals of the final thesis as well as the methodology and methods of data acquisition. In the final chapter, we focus on the empirical part, in which, based on various indicators, we compare the level of wealth inequality in selected countries, then we analyse macroeconomic variables and compare inequality between individual types of households in Slovakia and in other European countries.

Keywords: wealth inequality, income inequality, poverty, wealth, savings, spendings

Obsah

Zoznam tabuliek a grafov	7
Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	11
1.1 Príjmová a majetková nerovnosť	12
1.2 Príčiny a vývoj nerovnosti	13
1.3 Dôsledky majetkovej nerovnosti.....	18
1.3.1 Vplyv bohatstva na kvalitu verejných služieb	18
1.3.2 Vplyv bohatstva na zdravie a psychickú pohodu	21
1.4 Spôsoby merania majetkovej a príjmovej nerovnosti	23
1.4.1 Gini koeficient	25
1.4.2 Lorenzova krivka	26
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	28
2.1. Cieľ práce	28
2.2. Metodika práce	29
3 Výsledky práce a diskusia	30
3.1 Vývoj príjmovej nerovnosti	30
3.2 Vplyv makroekonomických veličín na nerovnosť.....	36
3.2 Faktory ovplyvňujúce príjmovú a majetkovú nerovnosť na úrovni domácností	39
3.3 Diskusia	52
Záver	53
Zoznam použitej literatúry	55

Zoznam tabuliek a grafov

Graf 1 : Lorenzova krivka	27
Graf 2: Vývoj príjmovej nerovnosti na Slovensku.....	30
Graf 3: Vývoj príjmovej nerovnosti Rakúska, Poľska, Česka, Maďarska.....	31
Graf 4: Príjmová nerovnosť vo vybraných krajinách EU za rok 2023	32
Graf 5: Porovnanie majetkovej nerovnosti medzi krajinami	34
Graf 6: Jednotlivci na hranici chudoby na Slovensku.....	35
Graf 7: Jednotlivci na hranici chudoby v krajinách EÚ	35
Graf 8: Vývoj inflácie v EÚ a na Slovensku	36
Graf 9: Rast príjmov a inflácia v krajinách EÚ.....	37
Graf 10: Vývoj nezamestnanosti na Slovensku a v EÚ	38
Graf 11: Vývoj HDP v krajinách Európskej únie	38
Graf 12: Hodnota majetku v závislosti od vekovej kategórie	40
Graf 13: Hodnota majetku podľa počtu členov domácnosti	41
Graf 14: Hodnota majetku v závislosti od typu príjmu	42
Graf 15: Hranica chudoby v závislosti od fyzického postihnutia	43
Graf 16: Hodnota majetku podľa vlastníctva nehnuteľnosti	44
Graf 17: Porovnanie výdavkov domácností medzi príjmovými kvantilmi	45
Graf 18: Výdavky na statky a služby vo veľkomestách a na vidieku	47
Graf 20: Miera úspor na základe príjmového kvantilu	48
Graf 21: Podiel úspor vo veľkomestách.....	49
Graf 22: Podiel úspor v mestách a v okrajových častiach miest.....	50
Graf 23: Podiel úspor na dedinách	51
Tabuľka 1: Vývoj minimálnej mzdy v krajinách Európskej únie	33
Tabuľka 2: Celkový majetok podľa vekovej kategórie.....	39
Tabuľka 3: Hodnota majetku podľa dosiahnutého stupňa vzdelania.....	41
Tabuľka 4: Hodnota majetku v závislosti od typu príjmu.....	42
Tabuľka 5: Zmena nerovnosti pri znížení úrokových sadzieb	44

Tabuľka 6: Výdavky na statky a služby v závislosti od štruktúry domácnosti.....	46
Tabuľka 7: Podiel úspor na disponibilnom dôchodku	48
Tabuľka 8: miera úspor v rozdielnych vekových kategóriách.....	51

Úvod

Majetková nerovnosť je mnohokrát riešená problematika rôznych krajín a domácností. Niet sa čomu čudovať, pretože je to jeden z hlavných problémov vo svete, ktorý pretrváva už od dávnej minulosti. Zároveň má dopad na viaceré oblasti nášho života, formuje medziľudské vzťahy, vplýva na našu celkovú spokojnosť, zdravie, úroveň poskytovaných služieb, prístupu k vzdelaniu či postaveniu v spoločnosti. K majetkovej nerovnosti dochádza na úrovni domácností ale takisto aj medzi jednotlivými krajinami navzájom. Súvisí s makroekonomickými veličinami akými sú inflácia, nezamestnanosť alebo rast HDP, pričom sa navzájom neustále ovplyvňujú. Nerovnosť veľakrát vedie ku konfliktom medzi krajinami alebo medzi skupinami obyvateľstva v tej istej krajine. Mnohé politiky preto smerujú za cieľom znižovania nerovnosti pomocou rôznych opatrení alebo investovaním do zlepšenia kvality poskytovaných služieb. Môže mať majetková nerovnosť ale aj pozitívny účinok?

V našej bakalárskej práci sa zameriame na analýzu majetkovej nerovnosti domácností na Slovensku ako aj v medzinárodnom kontexte, pozrieme sa na vývoj nerovnosti počas niekoľkých rokov a na viacero pohľadov na majetkovú nerovnosť či už negatívnych ale aj pozitívnych.

Práca je rozdelená do troch hlavných kapitol, ktoré sa ďalej delia na podkapitoly. V prvej kapitole sa zameriame na teoretické vymedzenie problematiky majetkovej a príjmovej nerovnosti, na rozdiely medzi pojmami chudoba a bohatstvo a faktory, ktoré ich ovplyvňujú. Pozrieme sa na históriu nerovnosti a jej vývoj a takisto na jej determinanty, ktoré sa líšia v závislosti od ekonomiky krajiny ale aj myslenia jednotlivcov. Takisto v tejto kapitole preberieme aj jej dôsledky na krajinu a jej obyvateľov. Posledná časť tejto kapitoly sa zameriava na meranie majetkovej nerovnosti. Opíšeme si viacero spôsobov akými môžeme príjmovú a majetkovú nerovnosť merať a niekoľko faktorov, ktoré sa pri meraní nerovnosti môžu brať do úvahy. V druhej časti bakalárskej práce si priblížime cieľ práce a metódy skúmania, pomocou ktorých následne v poslednej časti zozbierame a spracujeme dáta, ktoré nám pomôžu naplniť cieľ práce a analyzovať nerovnosť. V poslednej časti bakalárskej práce porovnáme vývoj príjmovej nerovnosti medzi jednotlivými domácnosťami v minulosti aj v súčasnosti, následne sa zameriame na vývoj inflácie,

nezamestnanosti a HDP a na príjmovú nerovnosť v krajinách a nakoniec sa bližšie pozrieme na vplyv nerovnosti na rôzne typy domácností. Budeme skúmať nerovnosť nielen majetku ale aj úspor a výdavkov odvíjajúcu sa od zloženia jednotlivých domácností, typu príjmu, vekovej štruktúry členov domácností alebo rozdielov medzi domácnosťami vo veľkomestách a na vidieku.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Jedným zo základných pojmov bakalárskej práce v spojení s majetkovou nerovnosťou sú pojmy bohatstvo a chudoba. Ich definície sa líšia v závislosti od autorov, ktorí sa jej venujú. Piketty (2015) definuje „národné bohatstvo“ alebo „národný kapitál“ ako súhrn trhovej hodnoty všetkého, čo v danom okamihu vlastní obyvateľstvo a štátne orgány danej krajiny a zároveň je obchodovateľné na nejakom trhu. Podľa Arrowa (2010) do bohatstva môžeme zaradiť nielen obnoviteľný kapitálový majetok, ľudský kapitál a prírodný kapitál, ale aj populáciu, verejné znalosti a formálne a neformálne inštitúcie ovplyvňujúce alokáciu zdrojov. S týmto sa spája aj definícia Pfeffera (2019), ktorá výrazne súvisí s demografickými faktormi akými sú napríklad štruktúra domácností, vek, rasa či vzdelanie. Na druhej strane hovorí o bohatstve ako o súčasnej trhovej hodnote celkového majetku domácností, očistenej od všetkých dlhov.

Chudobu Aber (2020) rozlišuje „relatívnu“ a „subjektívnu“. Kým „relatívna“ chudoba ilustruje ako ďaleko sa nachádza príjem rodiny od národného mediánu medzi rodinami, „subjektívna“ chudoba odráža vnímanie jednotlivca a ekonomické podmienky charakteristické pre miesto jeho pobytu. Ako tvrdí Jitsuchon (2001) niektorí ľudia môžu byť vnímaní chudobnými ak je ich životná úroveň výrazne pod úrovňou spoločenskej normy aj napriek tomu, že ich materiálny blahobyt sa neustále zlepšuje. Podľa neho ľudia na hranici chudoby majú tendenciu chápať chudobu na základe niekoľkých charakteristík. Medzi hlavné faktory zaradili nedostatok jedla, nízky príjem, nevlastnenie žiadnej poľnohospodárskej pôdy, zadlženosť, chorobu, celkový zlý zdravotný stav alebo zdravotné postihnutie.

Kým kapitál je stavová veličina, dôchodok je tok. Podľa Pikettyho (2015) kapitál môžeme definovať ako zásobu, ktorá vznikla kumuláciou bohatstva za predchádzajúce roky. Naopak dôchodok sa rovná množstvu tovarov vyrobených a distribuovaných v danom období, ktorým je spravidla jeden rok. V nasledujúcej časti by sme preto rozlíšili tieto dva pojmy v súvislosti s nerovnosťou.

1.1 Príjmová a majetková nerovnosť

Skopek (2014) tvrdí, že aj napriek tomu, že bohatstvo a príjem sú obe ekonomicky významné, majú výrazne odlišné vlastnosti. Príjem sa môže značne líšiť od jedného obdobia k druhému a je zameraný na osoby respektíve domácnosti, ktoré dosahujú aktívny príjem alebo ho dosahovali v minulosti. Dierckens (2020) hovorí, že bohatstvo je stabilnejšie než príjem. Nedostatok bohatstva bude pravdepodobne pretrvávať dlhšie obdobie a môže sa týkať aj niekoľkých generácií, no v období zníženia alebo straty príjmu môže mať funkciu finančnej rezervy. Skopek (2014) ďalej hovorí, že proces akumulácie bohatstva je typickým procesom kumulatívnej výhody. Pri nahromadení určitého množstva sa bude znásobovať prostredníctvom mechanizmu zloženého úročenia. V prípade, že štát má len nízke zásoby bohatstva na to pretrvávať v čase, distribúcia bohatstva bude pravdepodobnejšie nerovnomernejšia ako distribúcia príjmov. Zároveň opisuje sedem funkcií bohatstva, ktoré sú podľa neho širšie ako funkcie príjmov. Tie možno ušetriť, investovať alebo spotrebovať, kým bohatstvo má funkciu príjmovú, úžitkovú, mocenskú, socializačnú, funkciu zabezpečenia, dedičnú a funkciu udržiavania sociálneho statusu. Vzhľadom na niekoľko ich jedinečných vlastností v porovnaní s funkciami príjmov usudzuje, že rozdiely na úrovni bohatstva a majetkovej nerovnosti budú pravdepodobne dôslednejšie z hľadiska sociálneho prerozdelenia. Rôzni vedci tvrdia napríklad, že v Spojených štátoch jedno percento vlastní takmer 50 percent celkového bohatstva. Empirický výskum tiež odhaľuje, že medzi príjmom a bohatstvom je len stredná úroveň korelácie, pričom v niektorých krajinách sa úroveň príjmovej nerovnosti výrazne odchyľuje od úrovne majetkovej nerovnosti. Piketty (2015) tiež poukazuje na to, že bohatstvo v porovnaní s príjmom môže mať aj záporný charakter a to vtedy keď hodnota celého majetku domácností je nižšia ako ich dlhy.

Podľa Atkinsona (2014) je príjmová nerovnosť vyššia v súvislosti s hrubým príjmom domácností v porovnaní s disponibilným príjmom, pretože o dani z príjmu sa zvyčajne bavíme ako o progresívnej dani. Pre ňu typicky platí, že najvyššie príjmy sú zdaňované najviac. V mnohých prípadoch príjem zahŕňa aj kapitálové zisky a straty až na niektoré krajiny akými sú napríklad Spojené štáty a Švédsko, v ktorých sú vynechané. Piketty (2015) poukazuje na potrebu ročnej progresívnej dane z najväčších pozemkov, ktorá by

bola jediným spôsobom, ako by bolo možné demokraticky usmerňovať proces koncentrácie kapitálu a zároveň zachovať otvorenosť ekonomiky ako aj podnikateľský charakter. Príjmovú nerovnosť Piketty (2015) rozčlenil vo všetkých krajinách na tri skupiny a to nerovnosť dôchodkov z práce; nerovnosť vlastníctva kapitálu a dôchodku, ktorý generuje a vzájomná interakcia týchto dvoch zložiek. Nerovnosť dôchodkov podľa neho vyplýva nielen z nerovnosti odmien ale najmä z nerovnosti dôchodkov z kapitálu, ktorá je dôsledkom výraznej koncentrácie bohatstva.

1.2 Príčiny a vývoj nerovnosti

Podľa Bourguignona (2017) globalizácia a technologický pokrok sú jedny z najhlavnejších faktorov ovplyvňujúcich prerozdelenie príjmov medzi krajinami. Ich prerozdeľovací efekt bol analyzovaný a prediskutovaný v mnohých nedávnych literatúrach a predpokladajú, že za posledné obdobie boli aj stredne kvalifikovaní pracovníci ovplyvnení globalizáciou a technologickým pokrokom, kým nižšie kvalifikovaní pracovníci sa pomaly začali zotavovať vďaka zvyšujúcej sa zamestnanosti v oblasti osobných služieb. Doterajší efekt mohol nahradiť účtovnícke práce v pokročilejších krajinách počítačovými algoritmami namiesto administratívnych zamestnancov. Globalizáciu a technologickú zmenu považuje za jeden z hlavných dôvodov poklesu podielu práce vo vyspelých krajinách. Friedrich (2018) tvrdí, že priemerný rast tempa rozvíjajúcich sa krajín bol približne o jednu tretinu nižší než tempo rozvinutých krajín. To znamená, že medzera medzi bohatými a chudobnými krajinami tiež výrazne rástla. Poznamenal tiež, že pred približne päťdesiatimi rokmi boli rozdiely medzi chudobnými a bohatými v rámci západnej Európy či severnej Ameriky, odhliadnuc od Japonska veľké. V súčasnosti je množstvo krajín ešte viac pozadu v porovnaní s priemyselným západom než v minulosti a ľudský dopad na tejto zvyšujúcej sa medzere je výrazný. Znamená to, že približne tretina svetovej populácie vrátane tých najchudobnejších zaostáva čoraz ďalej za zvyškom sveta.

Bourguignon (2017) hovorí o peňažnej reforme ako o ďalšom faktore ovplyvňujúcom kapitálové príjmy a nerovnosť najmä vďaka tlaku na akcionárske spoločnosti či vďaka odmeňovaniu vrcholových manažérov a finančných sprostredkovateľov. Zvyšujúcu sa nerovnosť vysvetľuje aj ako dôsledok prechodu od socializmu k trhovej ekonomike. Ďalší

faktor, ktorý prispieva k prehľbovaniu sa nerovnosti spomína aj zvýšenú medzinárodnú mobilitu vysoko kvalifikovaných pracovníkov vďaka čomu sú vrcholoví manažéri a štátni zamestnanci odmeňovaní zvýšenými sadzbami, ktoré sa približujú sadzbám vo vyspelých krajinách. Frieden (2001) rozlišuje niekoľko politík spojených s ekonomickým rastom. Všeobecná ekonomická otvorenosť, vďaka ktorej účasť na svetovej ekonomike umožňuje krajinám lepšie využívať ich ľudské, prírodné či fyzické zdroje aby mohli získať kapitál, technológie a iné vstupy, ktoré môžu následne pretaviť do výrobného procesu. Ďalšia je spoločenská a politická stabilita, na základe ktorej existuje vzťah medzi príjmovou nerovnosťou medzi krajinami a politickými a spoločenskými konfliktami, ktoré zároveň znižujú ekonomický rast. A posledné je vzdelanie. Neschopnosť krajiny zabezpečiť občanom základné vzdelanie sa spája so zlými ekonomickými výsledkami.

Kaymak (2015) porovnáva mieru úspor populácie a zachytáva pokles miery úspor strednej triedy a nízko príjmových domácností a mierny rast úspor v skupinách s najvyšším príjmom. Klesajúca miera úspor domácností s najnižšími a strednými príjmami naopak prispela k zvýšeniu koncentrácie bohatstva v Spojených štátoch. Nárast spotrebnej nerovnosti sa týka naopak širokej verejnosti vrátane ľudí v dôchodkovom veku. Aj Skopek (2014) hovorí, že šetriace návyky sú výsledkom optimalizačného problému časovej spotreby. Podľa neho dokonale racionálni a perspektívni jednotlivci čelia deterministickej ceste príjmov a to s nízkymi príjmami na začiatku svojej kariéry, ktoré sa postupom času počas ich pracovného života zvyšujú a klesnú na nulu keď odídu do dôchodku. Ich snaha je dosiahnuť svoju hraničnú užitočnosť konštantnú v priebehu času a z toho dôvodu si v mladom veku požičiavajú, sporia si pri zvyšujúcom sa príjme a prestávajú sporiť na dôchodku. V základnom modeli neexistujú nedokonalosti kapitálového trhu ani neistota príjmu či dátumu úmrtia. Úspory teda predstavujú rozdiel príjmov a spotreby, pričom jedinou motiváciou na sporenie je staroba a zabezpečenie v starobe. Jednotlivci pracujú len tak dlho ako môžu. V tejto situácii by zavedenie priebežného verejného dôchodkového systému viedlo k výsledku dokonalej substitúcie medzi verejným dôchodkovým bohatstvom a súkromnými úsporami. Výskumníci tiež navrhujú aby sa rozdiely vo finančnej gramotnosti ďalej zohľadňovali ako dôležitý determinant sporenia medzi krajinami ale aj v rámci nich. Rozdiely vo finančnej gramotnosti by preto mohli čiastočne vysvetľovať prečo vysokovzdelané a vysokopríjmové domácnosti vykazujú model úspor

podobný štandardnému modelu životného cyklu, kým menej vzdelané a nízkopríjmové domácnosti dokážu usporiť sotva minimum. Pri porovnaní viacerých krajín zistili, že ku krajinám s vysokou úrovňou finančnej gramotnosti môžeme zaradiť napríklad Švédsko, Holandsko a Dánsko, zatiaľ čo medzi krajiny s nižšou finančnou gramotnosťou patrí napríklad Taliansko, Rusko, Španielsku a Poľsku.

Tiež tvrdí, že dôvodom rozdielov v rozdelení bohatstva medzi krajinami môžu byť aj národné, špecifické, kultúrne a historické faktory, ktoré ovplyvňujú preferencie jednotlivcov držby vybraných typov aktív. Sem patria napríklad nehnuteľnosti, akcie či dividendy. Myslí si, že vyššia miera úspor európskeho obyvateľstva v porovnaní so Spojenými štátmi môže byť následkom spoločnej skúsenosti Európanov s bojom proti inflácii a s vojnou. Zistil napríklad, že jednotlivci žijúci v krajinách, ktoré boli v nedávnom období postihnuté infláciou dosiahli vyššie skóre pri testovaní v otázkach týkajúcich sa inflácie a jednotlivci pochádzajúci z krajín, ktoré zažili privatizáciu dôchodkov dosahovali lepšie výsledky pri otázkach na diverzifikáciu rizika.

Bourguignon (2017) tvrdí, že najpriamejší vplyv na nerovnosť majú politiky, ktoré priamo prerozdeľujú príjem prostredníctvom daní a peňažných dávok. Kaymak (2015) hovorí o tom ako vláda využíva daňové príjmy na financovanie výdavkov. Na druhej strane zníženie daní malo vo všeobecnosti menší dopad na zmeny v hornom jednom percente akumulácie bohatstva. Úloha zníženia daní je podhodnotená najmä z dôvodu, že distribúcia bohatstva potrebuje istý čas kým sa na nej preukáže daný efekt. Aj keď zníženie daní môže mať významný vplyv na nerovnosť bohatstva, nevplýva do veľkej miery na nerovnosť príjmov a to z dôvodu efektu rovnováhy v cenách výrobných faktorov.

Pfeffer (2019) skúmal súvislosť medzi demografickými črtami ako napríklad domácnosti s deťmi a ich vplyv na rodinné bohatstvo a domácnosti bez detí. Domácnosti s deťmi preukazujú zvýšenie príjmovej nerovnosti keď príde k investícii do ich vzdelávania a tak isto aj domácnosti so slobodnými matkami sa podieľajú na zvyšujúcej sa nerovnosti. Na druhej strane ale ich úroveň vzdelania túto nerovnosť zmierňuje. Domácnosti jednotlivcov boli znevýhodnené oproti manželským párom. Kornrich (2016) taktiež potvrdzuje, že peňažné výdavky domácností s vyšším príjmom plynú na zlepšenie úrovne starostlivosti a vzdelania pre svoje deti a umiestnenie ich do prostredia, ktoré im čo najlepšie zabezpečí kultúrny a medziľudský rast. Podľa neho viac mínajú rodičia na deti

v pokročilom veku a napriek tomu, že sa výdavky domácností zvyšovali to neznamenaloby nevyhnutne aj zvyšovanie príjmov.

Hogendoorn (2020) sa zamerá na vplyv miery rozvodovosti na finančnú situáciu domácností. Vyššie vzdelanie sa spájalo s viacerými ekonomickými výhodami a stabilným manželstvom a na druhej strane jednotlivci s nižším vzdelaním preukazovali dlhodobejšie ekonomické straty nasledujúce po rozvode. Zistil, že väčšina žien, najmä matiek pociťuje chudobu po rozvode a že stupeň zraniteľnosti je najvyšší medzi matkami a menej významný pri bezdetných mužoch a ženách. Kreyenfeld (2019) tvrdí, že pri väčšine jednotlivcov dochádza k poklesu príjmu rok pred a rok po rozvode. Najnovšie zistenia dokonca ukázali, že v Nemecku si môžu muži finančne prílepšiť po rozvode. Výsledky v ostatných európskych krajinách boli porovnateľné a vykazujú podstatné straty medzi ženami a len malé straty alebo dokonca zisky medzi mužmi. Poklesy príjmov boli väčšie a obdobia zotavenia a niečo dlhšie u jednotlivcov s deťmi ako pri bezdetných pároch. Taktiež Zhifei He (2018) opisuje niekoľko štúdií, ktoré preukázali ochrannú funkciu rodinného stavu a zároveň kvalitou manželstva na šťastný život a psychickú spokojnosť. Ten je podľa neho spojený s vyššou emocionálnou podporou a celkovým blahobytom. Manželské páry preto vykazujú vyššiu úroveň spokojnosti ako ľudia, ktorí neboli formálne zobrať. Ženatí jednotlivci mali tiež tendenciu preceňovať svoj zdravotný stav na rozdiel od nezosobášených párov.

Frieden (2001) hovorí, že hospodársky rast je najmä výsledkom vnútroštátnych politík. Podľa neho vývoj nerovnosti na ďalších päťdesiat rokov bude závisieť od politických ekonomík jednotlivých štátov, ktoré môžu a nemusia podporiť rýchlejší ekonomický rast. Ekonomický rast sa bude líšiť medzi krajinami a ich hlboko zakorenenými rozdielmi. Predpokladá pokračovanie globalizácie, ktorá zároveň posilní tých, ktorí chcú aby sa ich krajina podieľala na svetovej ekonomike, napríklad exportérov.

Hoci sa môže zdať, že inflácia postihne aj najvyššiu vrstvu, Piketty (2015) tvrdí, že inflácia rentu neodstráni, na druhej strane prispieva k zväčšeniu rozdielov medzi chudobnými a bohatými. Poukazuje na fakt, že bohatí sú schopní investovaním svojho bohatstva do reálneho majetku, nehnuteľností respektíve akcií sa vyhnúť aj dôsledkom inflácie. Ďalej predpokladá, že ku koncu 21. storočia sa pomer kapitál/dôchodok priblíži k úrovni približne sedemsto percent čo predstavuje toľko ako bolo v Európe na začiatku 20.

storočia. Napriek tomu zdôrazňuje, že ide o veľmi neisté prognózy. Thalassinos (2012) pri skúmaní európskych krajín okrem Írska a Luxemburska zistil, že je úroveň nerovnosti v spojitosti s infláciou sa v jednotlivých krajinách výrazne líšia. Portugalsko opisoval ako krajinu s najvyššou úrovňou nerovnosti a Švédsko s najnižšou na základe Giniho koeficientu. Poukazuje na to, že vzťah medzi infláciou a nerovnosťou je hlavným problémom s významnými politickými dôsledkami. Na súvislosť inflácie a nerovnosti sa zameral aj Monnin (2014), ktorý vo svojej štúdii nachádza vzťah v tvare písmena U medzi dlhodobou mierou inflácie a príjmovou nerovnosťou. Nízka miera inflácie je spojená s vyššou príjmovou nerovnosťou. Keď inflácia stúpa, nerovnosť klesá a dosahuje minimum s mierou inflácie okolo trinásť percent a potom opäť začína narastať.

Treba povedať, že inflácia neovplyvňuje všetky zdroje príjmov homogénne. Keďže sa domácnosti navzájom líšia v zdroje príjmov, vplyv inflácie na ich príjmy tiež nebude homogénny. Monnin (2014) rozdelil príjmy do troch kategórií a to príjem pracovný a kapitálový a vládne transfery. Pracovný príjem hovorí o tom ako jednotlivci pri náraste svojich príjmov zároveň zvýšia svoje výdavky na nákup tovarov a služieb čo ovplyvní aj zvýšenie výdavkov ostatných ekonomických subjektov a to vedie k inflácii. Ďalší zdroj príjmov domácností, kapitálové príjmy, môžu byť jedna z možností ako sa zabezpečiť proti inflácii. Nerovnosť tak znevýhodňuje nízkopríjmové domácnosti a tým aj ich možnosti na lepšie zabezpečenia proti inflácii. Vplyv inflácie na vládne transfery závisí od stupňa prispôsobenia inflácie v každej krajine. Vo všeobecnosti platí, že domácnosti s nižšími príjmami profitujú z toho, že v priemere dostávajú väčšiu časť svojich príjmov pomocou transferov akými sú napríklad príspevky v nezamestnanosti. Vo svojej štúdii nenašiel významnú súvislosť medzi príjmovou nerovnosťou a krátkymi inflačnými cyklami.

Monnin (2014) taktiež spomína aj súvislosť medzi nezamestnanosťou a príjmovou nerovnosťou. Príjmy vysokopríjmových domácností sú menej citlivé na nezamestnanosť ako nízkopríjmové domácnosti, tým pádom sa príjmová nerovnosť zvyšuje s nezamestnanosťou. Taktiež aj v krajinách Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) zistili, že vyššia miera nezamestnanosti zvyšuje nerovnosť nameranú prostredníctvom osobných pomerov domácností alebo Giniho koeficientu.

1.3 Dôsledky majetkovej nerovnosti

Majetková nerovnosť na nás vplyva každodenne a to na viaceré aspekty nášho života. Či už ide o blahobyt a celkovú spokojnosť jednotlivcov alebo prístup ku kvalitným službám a statkom. Líši sa to v závislosti od krajiny a na tieto vplyvy sa zamerali aj viaceré štúdie.

1.3.1 Vplyv bohatstva na kvalitu verejných služieb

Niektoré nízkopríjmové oblasti disponujú vysokou úrovňou poskytovaných služieb a naopak oblasti s vyššími príjmami nemajú prístup ku kvalitným službám. Viaceré štúdie sa pozreli aj na kvalitu a poskytovanie verejných statkov pri rôznych úrovniach nerovnosti. Anderson (2004) tvrdí, že vzťah medzi poskytovaním verejných statkov a nerovnosťou sa môže výrazne líšiť. V Spojených štátoch sú verejné výdavky na poskytovanie služieb nezávislé od nerovnosti v krajine. Albrechts (2016) skúmal ochotu jednotlivcov platiť za poskytovanie verejných statkov vo vzťahu s nerovnosťou. Úroveň príjmu je jeden z determinantov výhod pri poskytovaní verejných statkov a služieb. Príjem jednotlivca určuje individuálnu ochotu platiť a naopak priemerný príjem určuje spoločenskú ochotu platiť. Spoločenská ochota platiť taktiež závisí od nerovnosti rozdelenia príjmov medzi jednotlivcami v spoločnosti. Domácnosti s nižším príjmom sú ochotní platiť pomerne väčšiu časť zo svojho príjmu na verejné statky ako domácnosti s vyšším príjmom. Z tohto dôvodu keď nastane situácia kedy domácnosť zaznamená zvýšenie respektíve zníženie príjmu, tak aj ich ochota platiť vzrastie alebo poklesne a to o niečo menej ako príjem. Presun príjmov z relatívne vyšších úrovní na nižšie úrovne znižuje ochotu platiť vysokopříjmové domácnosti a zvyšuje ochotu platiť domácnosti s vyšším príjmom. Taktiež nárast ochoty platiť je celkovo vyšší v domácnostiach s nižšími príjmami ako v domácnostiach s vysokými príjmami. Spoločenská ochota platiť sa zvyšuje so stredným príjmom. Naopak klesá len pokiaľ u domácností nastáva možnosť vyrobené tovary substituovať náhradami.

Podľa Garzu (2021) sa výhody jednotlivcov môžu líšiť aj ako dôsledok obmedzeného prístupu k určitým tovarom a službám, diskrimináciou, odlišnými potrebami jednotlivcov a ich individuálnymi preferenciami. Na makroúrovni rastúce regionálne nerovnosti vo svete

spôsobujú nerovnomerné rozdelenie verejných výdavkov medzi jednotlivými regiónmi krajín ako napríklad v južnom a severnom Taliansku. Zistenia ukazujú, že aj keď jednotlivci nie sú priamo postihnutí nerovnosťou, rozhodnutia o verejných statkoch bývajú často veľmi citlivou témou. Nerovnosť individuálnych výnosov z verejných statkov môže totižto ovplyvniť podporu jednotlivcov pre verejné statky, čo by malo ale za následok neefektívnosť ich poskytovania. Tieto negatívne vplyvy spoločnosti na poskytovanie verejných statkov by sa mohli znížiť pomocou spravodlivejšieho prerozdelenia daní.

Bhattacharya (2016) skúmal príjmovú nerovnosť a poskytovanie služieb v Číne. Čína zaznamenala neuveriteľnú zmenu v distribúcii bohatstva, ktorá sa z viac menej rovnomerne rozdelenej krajiny zmenila na krajinu s veľkými rozdielmi medzi bohatými a chudobnými. Zatiaľ čo najchudobnejších dvadsať percent čínskej populácie sa podieľalo na piatich percentách hrubého domáceho príjmu, najbohatších dvadsať percent má viac ako štyridsaťpäť percent hrubých príjmov. Hoci India dopadla pomerne lepšie, mnohí začali naznačovať, že s rýchlym ekonomickým rastom sa nerovnosť medzi spoločenskými vrstvami začala prudko zvyšovať. Členovia bohatej vrstvy v Číne majú vo všeobecnosti väčšiu motiváciu sprístupniť poskytovanie služieb najvyššej kvality len členom patriacim do najvyššej vrstvy. Bohaté vrstvy utvárajú skupiny aby mohli vylúčiť menej bohatých jednotlivcov z niektorých bežných podnikov či spoločenských komunit. Chudobnejšia vrstva preto bude podliehať zníženej kvalite verejného poskytovania služieb a pri absencii možností sa voči tomuto ohraďovať sa môžu uchýliť k vandalizmu. Vysoký rast príjmovej nerovnosti by viedol k vyššej spoločenskej nerovnosti z čoho by profitovali členovia vyššej vrstvy na úkor tu chudobných ľudí. Rozsiahle štúdie v rámci Číny za posledné desaťročia ukázali negatívnu elasticitu ekonomického rastu a pozitívnu elasticitu nerovnosti chudoby v mestských oblastiach, tým pádom aj nerovnomerný rast príjmov medzi jednotlivými vrstvami obyvateľstva.

Skopek (2014) zaznamenal pozitívny vzťah medzi bohatstvom a vzdelaním. Najmä v USA bol nameraný pozitívny vzťah medzi finančnou situáciou rodičov a úrovne vzdelania ich detí. Toto potvrdzuje aj fakt, že v krajinách akými sú USA, Nemecko a Švédsko lepšie školské výsledky detí z bohatších a zabezpečenejších rodín v porovnaní s tými, ktoré pochádzajú z menej bohatých rodín. Taktiež Hansen (2021) pri výskume Nórskeho domácností zistil, že obyvatelia pochádzajúci z finančne privilegovaných rodín

boli následne aj viac úspešní vo vzdelávacom systéme. Zistil, že vzdelanie je dôležité v odstraňovaní pôvodných príjmových nerovností jednotlivcov, ale na druhej strane menej ovplyvňuje nerovnosti v pôvodnom bohatstve domácností. Bohatstvo rodičov súvisí s dosiahnutou úrovňou vzdelania vo Švédsku ako aj v Nórsku a taktiež aj s príležitosťami v rámci elitných segmentov na trhu práce. Viacgeneračné bohatstvo je spojené aj s vlastníctvom nehnuteľnosti a aj hodnotou nehnuteľnosti. Taktiež zistil, že korelácia medzi príjmom a bohatstvom sa v Nórsku časom zvyšuje, kým korelácia medzi vzdelaním a bohatstvom sa znižuje. Pravda je ale že deti, ktoré vyrastajú v podnikateľských rodinách a sú ovplyvnené podnikateľským prostredím môžu získať užitočné vedomosti o akumulácii bohatstva, oboznámiť sa s kultúrou investovania, o užitočných sociálnych sieťach, ktoré podporujú dosahovanie bohatstva, alebo jednoducho rozvíjať sklony poháňané ziskom, ktoré formujú ich túžby a schopnosti v dospelosti. Rozdiely v akumulácii bohatstva sa u nich v posledných rokoch zvýšili a zatiaľ čo príjmové nerovnosti mužského pohlavia ostávajú za posledné roky nezmenené, príjmové rozdiely ženského pohlavia sa výrazne prehlbujú.

Aj príjmová nerovnosť súvisí podľa Pikettyho (2015) so vzdelaním. Tvrdí, že medzi dva hlavné faktory, ktoré vplývajú na mzdovú nerovnosť patria dopyt a ponuka po konkrétnych zručnostiach. Pričom v praxi ponuka súvisí so stavom školstva v danej krajine a dopyt od stavu výrobných technológií. Ak sa ponuka zručností nebude zvyšovať priamoúmerne s dopytom po technológiách, tak skupiny zamestnancov s nižšou kvalifikáciou budú zaradení na nižšie pracovné pozície a budú zarábať menej a tým pádom budú pracovné rozdiely medzi zamestnancami naďalej narastať. Tiež poukazuje na fakt, že v krajinách ako Francúzsko a Amerika sa potvrdilo, že z dlhodobého hľadiska je investícia do vzdelávania jeden z najlepších spôsobov akými môžeme znížiť mzdovú nerovnosť a zároveň zvýšiť priemernú produktivitu pracovnej sily na celkový hospodársky rast.

Napokon, tak ako podľa Pfeffera (2018) nastávajú celkové zmeny v nerovnosti v oblasti vzdelávania, tak aj trendy majetkových rozdieloch budú závisieť od ponuky vzdelania, konkrétne od štádia a tempa rozširovania sa kvality vzdelávania. Hovorí, že rastúce rozdiely vo vzdelaní by sa mali prejavovať aj v rastúcich rozdieloch medzi bohatstvom domácností. Obe sú napokon peňažným determinantom spoločensko-ekonomického postavenia domácností a rodinné bohatstvo súvisí s celým radom dôležitých

výsledkov vrátane vzdelávania detí. Výskumníci sa zaujímali o súvislosti medzi čistým majetkom rodiny a výsledkami detí v testoch, celkovým počtom dokončených rokov školskej dochádzky a jednotlivými úrovňami dosiahnutého vzdelania. Zistili, že rozdiely v študijných výsledkoch medzi deťmi z rodín s nízkymi príjmami a rodín s vysokými príjmami sa neustále zväčšujú už najmenej päťdesiat rokov. Pri výskume domácností v Spojených štátoch zistili, že bohatstvo rodiny poskytnúť deťom prístup k určitým typom vzdelania ako aj vo forme bývania, ktoré so sebou zároveň prináša hodnoty domova.

Rodinné bohatstvo podľa neho so sebou prináša prístup ku kvalitným verejným školám, ktoré sú vďaka závislosti svojich rozpočtov na miestnych daniach vybavené väčšími zdrojmi ako tie v menej bohatých štvrtiach. Bohatstvo môže v Spojených štátoch tiež pomôcť znížiť úverové obmedzenia pre prístup a udržanie sa na vysokej škole. Taktiež môže mať aj poistnú funkciu tým, že poskytuje ochranu ale aj navodzuje psychologický pocit ochrany. Jedným z rizík spojených s nástupom na vysokú školu je napríklad aj riziko nedokončenia vysokej školy a nedosiahnutie záverečného titulu. Ten práve môže byť potrebný na splatenie nahromadeného študentského dlhu. Napriek tomu, že rozdiel v bohatstve rodín a mierou dokončenia vysokej školy je v USA veľký neznamená to automaticky, že každé dieťa z najbohatšej skupiny školu doštuduje. Celkovo asi len polovica detí z pätiny najbohatších získa bakalársky titul. S celkovou mierou ukončenia štúdia vo veku dvadsaťpäť rokov pod tridsať percent. Aj ak by nastala situácia kedy by žiadne dieťa zo spodnej distribúcie neabsolvovalo vysokú školu, stále by sme mohli očakávať, že miera ukončenia vysokoškolského štúdia bude nižšia ako šesťdesiat percent v hornej polovici distribúcie. Z toho teda vyplýva, že aj keď je vyvrátené, že väčšina detí z bohatých rodín vyštuduje vysokú školu, vo väčšine prípadov to je tak, že absolvent vysokej školy pochádza práve z rodín s výrazne vyšším čistým majetkom.

1.3.2 Vplyv bohatstva na zdravie a psychickú pohodu

Skopek (2014) taktiež poukazuje na vzťah medzi bohatstvom a zdravím. Tvrdí, že majú na seba pozitívny vplyv, pričom bohatstvo vplýva na rôzne stránky jednotlivcov akými sú napríklad kvalita života, miera spokojnosti, depresie. S rastúcim skúmaním a porozumením determinantov zdravia kladú výskumníci a poskytovatelia starostlivosti čoraz väčší dôraz aj

na finančnú pohodu keďže významne prispieva k psychickej pohode jednotlivcov, tvrdí Zhifei He (2018). Význam ekonomického blahobytu najmä v súvislosti zdravia jednotlivcov patriacich ku zraniteľnej populácii spočíva v zabezpečení podmienok potrebných na udržanie zdravého životného štýlu, vyhýbaní sa rizikovým faktorom a možnosti vyhľadať lekársku starostlivosť v prípade zdravotných problémov. Pri skúmaní vzťahu spoločensko-ekonomického statusu a zdravia v Nepále zistil, že nízky spoločensko-ekonomický status výrazne vplýval na podvýživu detí, infekčné choroby medzi deťmi, nízke poskytovanie zdravotnej starostlivosti medzi matkami a vyššiu spotrebu návykových látok ako napríklad alkoholu či tabaku medzi mužmi. Výsledky výskumu medzi ženami s vyšším majetkom ukázali lepšiu kvalitu zdravia, celkového šťastia a spokojnosťou v živote oproti ženám s nízkym majetkom.

Ngamaba (2018) prostredníctvom analýzy ukazuje, že spomedzi dvadsaťjeden štúdií vo vyspelých krajinách osemnásť z nich uviedlo štatisticky významnú negatívnu súvislosť medzi príjmovou nerovnosťou a blahobytom jednotlivca, pričom zvyšné tri krajiny vykazovali štatisticky významnú pozitívnu súvislosť. Jedna zo štúdií porovnávala Európanov s Američanmi a zistila, že vzťah medzi príjmovou nerovnosťou a blahobytom bol vyšší v európskych krajinách než v Spojených štátoch. Pri skúmaní viacerých krajín výskumy ukázali negatívnu súvislosť medzi nerovnosťou a blahobytom v západoeurópskych krajinách, USA, Kanade, Austrálii a na Novom Zélande. Mierne pozitívnu asociáciu namerali vo východnej Európe, Ázii a Latinskej Amerike a žiadna asociácia nebola nameraná v Afrike. Tieto súvislosti sú ale výrazne ovplyvnené ekonomickým vývojom krajiny. Vo vyspelých krajinách je táto súvislosť výrazne negatívna, kým v rozvojových krajinách naopak pozitívna. K tomuto sa prikláňa aj Dierckens (2020), ktorý tvrdí, že medzi rozvinutými krajinami boli zaznamenané väčšie rozdiely na úrovni mentálneho zdravia, pričom u adolescentov sú trvalo horšie, pokiaľ pochádzajú z rodín s nižším spoločensko-ekonomickým statusom. Nárast majetkovej nerovnosti za posledných niekoľko rokov vplýva na rozmer sociálnej nerovnosti. Štúdie zaoberajúce sa touto problematikou sa zamerali najmä na staršiu generáciu v dôchodkovom veku, v ktorej je majetok o čosi podstatnejší indikátor ako príjem a našli vzťah medzi majetkom a fyzickým či mentálnym zdravím.

Podľa Silbersdorffa (2019) zvyšujúci sa príjem tak ako aj zníženie finančného napätia sa ukázali ako nevýznamné vo vzťahu k symptómom depresie. Taktiež poukazuje aj na rast životnej spokojnosti a mentálneho zdravia s narastajúcim príjmom domácností. Z tohto vyvodzuje, že je tu jasná súvislosť medzi príjmom a mentálnym zdravím a zároveň celkový príjem je pre nás podstatnejší než relatívny príjem.

Na druhej strane Ngamaba (2018) hovorí, že ľudia v rozvojových krajinách môžu vnímať príjmovú nerovnosť aj ako stimul pracovať, vyvíjať nové technológie či ekonomickú príležitosť. Keďže v už rozvinutých krajinách ľudia berú technológie a inováciu skôr ako samozrejmosť príjmová nerovnosť nie je u nich vnímaná ako výzva. S týmto sa spája aj teória „tunelového“ efektu kedy sú ľudia v rozvojových krajinách viac tolerovať príjmovú nerovnosť a pri pozorovaní progresie iných ľudí dúfajú, že rad príde aj na nich. Tým pádom nemusí byť vyslovene škodlivá pre blahobyť a ľudia ju môžu akceptovať keď vidia príležitosť povýšiť sa nad svoju aktuálnu situáciu. Podobné tvrdenie má aj Zhifei He (2018), podľa ktorého aj napriek negatívnej súvislosti nižšieho majetkového stavu a zdravia samotné zlepšenie spoločensko-ekonomického postavenia nemusí priniesť blahobyť, naopak musí byť sprevádzané zlepšením spoločensko-kultúrnych podmienok. Subjektívna pohoda je silným indikátorom toho do akej miery sú jednotlivci schopní viesť normálny a zdravý život.

1.4 Spôsoby merania majetkovej a príjmovej nerovnosti

Podľa Arrowa (2010) majetková nerovnosť poskytuje určitú mieru udržateľnosti. Hovorí, že pri posudzovaní toho, či sa spoločenský blahobyť medzi dvomi obdobiami zvýšil, by sa kapitálové zisky, ktoré sa nahromadili v tomto časovom intervale mali odpočítat' od veľkosti prírastku bohatstva za toto obdobie. Tvrdí, že pri meraní nerovnosti nastávajú komplikácie, pretože vzhľadom na demografické zmeny vo svete je nutné odhadnúť tieňové ceny kapitálových zásob. Udržateľnosť je zároveň komplexnou mierou bohatstva, pretože zahŕňa obchodovateľné aj neobchodovateľné aktíva.

Pri meraní nerovnosti Checchi (2021) definoval aj pojem domácnosť a to najmä v krajinách so strednými príjmami. Tie sa totižto niekedy počítajú aj vrátane neprítomných členov domácnosti a inokedy nie ako napríklad v situácii keď jeden z členov odíde

pracovať do zahraničia a mení sa tým spôsob akým by sa mali ich príjmy účtovať. Taktiež sú bežné aj viacgeneračné domácnosti kedy sa pojem základnej rodiny bude meniť. Keď sa pozrieme na ukazovatele veľkosti príjmu v krajinách so strednými príjmami musíme brať do úvahy aj fakt, že ukazovatele nerovnosti, chudoby a blahobytu sú stále prevažne založené na spotrebe a nie na príjme domácnosti. Podrobné údaje o príjmoch sú často nedostatočné alebo neexistujú vôbec. Pokiaľ sa nejaké nájdú veľakrát nastávajú práve komplikácie s podrobnými údajmi o týchto príjmoch. Ďalšie problémy pri meraní nerovnosti nastávajú pri porovnávaní údajov medzi vidieckymi a mestskými oblasťami. Prieskumy v krajinách so stredným príjmom sa totižto zvyčajne týkajú najmä mestských častí, v ktorých je jednoduchšie zozbierať dáta alebo používajú príliš odlišné nástroje vrátane vzoriek či dotazníkov pre mestské a vidiecke oblasti.

Jitsuchon (2001) sa zameriaval na meranie chudoby v Thajsku pričom skupiny domácností rozčlenil na veľmi chudobné, takmer chudobné, zraniteľné skupiny a tiež rozlíšil dlhodobú a prechodnú chudobu. Pri ich definovaní využíva hranice chudoby, pričom domácnosti sa považujú za chudobné ak sa ich príjmy alebo výdavky nachádzali pod hranicou chudoby. Keďže výskyt chudoby v ich podmienkach je stále pomerne nízky a životné náklady vysoké jedným z návrhov merania bolo použiť pre všetky oblasti priemerný spotrebný kôš pri počítaní nákladov na potraviny a nie iba reprezentujúci spotrebný model okresov s najnižšími nákladmi. Taktiež v týchto oblastiach môže nastať situácia, kedy spotrebný kôš podhodnotí náklady vo viac urbanizovaných mestách a naopak nadhodnotí životné náklady na vidieku.

Stiglitz (2015) hovorí, že štandardné metódy merania bohatstva nemusia odrážať udržateľnosť a takisto zvýšenie bohatstva nemusí odrážať schopnosť ekonomiky udržiavať vyššiu mieru spotreby. Taktiež poukazuje na to, že v posledných rokoch sa čoraz viac dáva do pozornosti úloha sociálneho kapitálu, ktoré má za úlohu zlepšenie fungovania ekonomiky.

Viacere štúdie sa pozreli aj na koncept rozšíreného bohatstva. Holzmann (2023) ho opisuje ako veľkosť bohatstva, ktoré zahŕňa nielen peňažné bohatstvo a čistú hodnotu nehnuteľností ale aj súčasnú hodnotu súkromných alebo verejných príspevkov vo forme sociálnych dávok. Sem patrí napríklad verejný dôchodkový systém založený na princípe PAYG, verejné zdravotné poistenie ale aj verejné ubytovacie zariadenia, ktoré

prostredníctvom sociálnych dávok znižujú súčasnú hodnotu výdavkov na ubytovanie pod úroveň trhovej hodnoty. Rozšírené bohatstvo určuje rozhodnutia o spotrebe a úspore na mikroekonomickej aj makroekonomickej úrovni. Taktiež ponúka objektívnejší pohľad na bohatstvo, pokiaľ nevynecháme hlavné zložky charakterizujúce bohatstvo, ktoré sa najčastejšie pripisujú nižším spoločenským vrstvám.

Schröder (2023) hovorí o značnej priepasti medzi jednotlivými regiónmi v oblasti Nemecka. Nemci vo veku štyridsať rokov pochádzajúci z výhodných oblastí vlastní šesťdesiatpäť percent priemerného rozšíreného bohatstva celkového Nemecka. Naopak nerovnosť domácností je konštantne nižšia pri porovnaní s príjmami jednotlivcov a to aj pri zohľadnení celkových ročných príjmov. Tvrdí, že pre pochopenie majetkových nerovností v krajine potrebujeme najprv porozumieť akým spôsobom sú rozdelené celoživotné príjmy jednotlivcov a rozšírené bohatstvo a takisto ďalšie determinanty nerovnosti akými sú dedičstvo, úsilie v podobe počtu odpracovaných hodín či vzťah k riziku alebo časový harmonogram jednotlivcov.

1.4.1 Gini koeficient

Medzi najviac používaný spôsob merania nerovnosti patrí Giniho koeficient. Davydov (2018) o ňom hovorí ako o pomere plochy, ktorá sa nachádza medzi hranicou rovnosti a Lorenzovou krivkou k celkovej ploche nachádzajúcej sa pod hranicou rovnosti. Tvrdí, že podľa Giniho by sa mala miera skutočnej nerovnosti poskytnúť relatívnym pozorovaním plochy medzi Lorenzovou krivkou a čiarou rovnosti s plochou predstavujúcou absolútnu nerovnosť. To nastáva vo chvíli keď sa Lorenzova krivka zhoduje so spodným a pravým okrajom jednotkového štvorca. Ďalšia z jeho interpretácií hovorí, že index môžeme určiť ako dvojnásobok tejto oblasti. Sitthiyot (2021) Giniho koeficient opisuje ako najpopulárnejšiu mieru sociálnej a ekonomickej nerovnosti v rozdelení príjmov a bohatstva. Zároveň jeho výhodou je pomerne jednoduchá interpretácia štatistiky, pretože nadobúda hodnoty od 0 do 1 vďaka čomu môžeme porovnávať krajiny s rôznou veľkostnou vzorkou. Medzi ďalšie výhody zaraďuje napríklad pomerne jednoduchú dostupnosť a aktuálnosť informácií o koeficiente, pričom informácie poskytujú samotné krajiny a medzinárodné organizácie. Davidson (2007) si taktiež myslí, že distribúcia odvodená pre Giniho

koeficient je dobrá a to aj pre pomerne malé veľkosti vzoriek, pokiaľ nie sú krajné časti základnej distribúcie veľké, napriek tomu je takmer úplne presná pre veľkosti vzoriek väčšie ako 100.

Giniho koeficient má aj určité nedokonalosti. Ako spomína napríklad Davies (2017) ide o koeficient najviac citlivý na zmeny v strede rozdelenia a zároveň menej citlivý na zmeny na spodnom konci. Preto je typické, že rozdelenie bohatstva a príjmu má najväčšiu hustotu uprostred. Väčšina pozorovateľov sa ale kvôli zvýšenému záujmu o chudobu a jej meranie zaujíma o nerovnosť nachádzajúcu sa nižšie v distribúcii kde už je tento index menej spoľahlivý. S týmto súhlasí aj Davydov (2018), podľa ktorého je index necitlivý na krajoch distribúcie a taktiež pri vysokých úrovniach nerovnosti, čo je presne tam kde je to pre nás najpodstatnejšie. Opisuje index Zenga, ktorý narozdiel od Giniho koeficientu porovnáva dve susedné skupiny obyvateľstva, zatiaľ čo Giniho koeficient zachytáva všetky porovnania. Zenga index porovnáva príjem najchudobnejších s priemerným príjmom zostávajúcej skupiny. Sitthiyot (2021) vníma aj ďalšie obmedzenie Giniho koeficientu a to nastáva vtedy keď dve alebo viac krajín dosahujú rovnakú hodnotu zatiaľ čo ich príjmová nerovnosť môže byť veľmi odlišná pokiaľ sa pozrieme na podiel príjmu pri najbohatších a najchudobnejších v krajine. To by znamenalo, že Giniho koeficient nevie dokonalo odhadnúť rozdiely v príjmových nerovnostiach medzi krajinami.

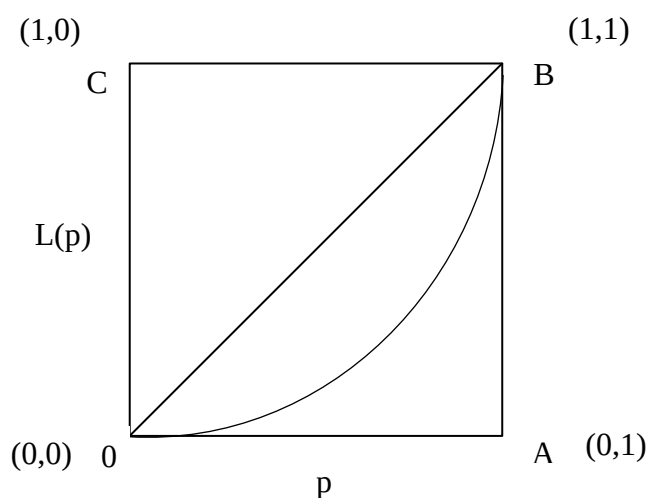
1.4.2 Lorenzova krivka

Sitthiyot (2021) zároveň opisuje aj ďalší spôsob merania nerovnosti a to Lorenzovu krivku. Bola navrhnutá ako metóda merania koncentrácie bohatstva. Predstavuje grafické znázornenie vzťahu medzi kumulovaným poradím obyvateľstva od najchudobnejších po najbohatších a kumulovaným normalizovaným bohatstvom, ktoré vlastní. Tvrdí, že už po viac ako storočia sa krivka používa na znázornenie rozdelenia príjmov a bohatstva pri skúmaní nerovností v týchto rozdeleniach.

Rozloženie Lorenzovej krivky môže byť charakterizované sledom jeho momentov, tvrdí Christian (2007). Tieto momenty charakterizujú základné rozdelenie až po mierkový parameter. Kakwani (2020) opisuje funkciu Lorenzovej krivky v súčasnosti najmä ako porovnanie či je jedno rozdelenie viac alebo menej rovné ako druhé. Lorenzova krivka je

nakreslená v jednotkovom štvorci. Na čiare OB má každý jednotliviec rovnaký príjem. Krivka vždy leží pod touto čiarou. Ak je Lorenzova krivka akéhokoľvek rozdelenia vyššia ako druhá, môžeme povedať, že rozdelenie s vyššou Lorenzovou krivkou má určite menšiu nerovnosť. Pokiaľ by ale nastala situácia kedy by sa dve Lorenzove krivky navzájom pretli, potom nemôžeme vyvodiť záver o nerovnosti v týchto rozdeleniach.

Graf 1 : Lorenzova krivka

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa KAKWANI, N. *Lecture1: Income Inequality Explained in a Layman's Language*.

[online], 2020, s. 4. [cit. 2024-03-12]. Dostupné na:

https://www.researchgate.net/profile/Nanak-Kakwani/publication/344449460_Lecture1_Income_Inequality_Explained_in_a_Layman's_Language/links/5f76d1e0299bf1b53e074a95/Lecture1-Income-Inequality-Explained-in-a-Laymans-Language.pdf

Podľa Daviesa (2017) napriek tomu, že Lorenzova krivka má dôležitý význam pri meraní nerovností, jednoduché analyzovanie kriviek neodhalí podrobné informácie na posúdenie rozdielov v rozdelení. Na základe toho analytici dlho sledovali podiel medzi jednotlivými percentilmi. Najmä na podiely jednotlivcov medzi deväťdesiatym piatym a deväťdesiatym deviatym percentilom a deväťdesiatym a deväťdesiatym piatym percentilom. V praktickej časti sa zameriame najmä na porovnanie prostredníctvom Giniho koeficientu pri porovnaní nerovností.

2 Ciel' práce, metodika práce a metódy skúmania

V bakalárskej práci sme doposiaľ opísali majetkovú a príjmovú nerovnosť vo viacerých krajinách. Pozreli sme sa na niekoľko možných príčin vzniku nerovnosti v rámci jednotlivých krajín ale aj medzi jednotlivcami navzájom. Vysvetlili sme si jej dôsledky a taktiež aj priblížili rôzne spôsoby jej merania.

V nasledujúcej časti sa zameriame na hlavný cieľ práce a taktiež špecifikujeme aj jednotlivé parciálne ciele. Charakterizujeme si postupy práce, spôsob zberu dát, štatistické metódy a následne výsledky interpretujeme.

2.1. Ciel' práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je skúmať problematiku majetkovej nerovnosti domácností na Slovensku a medzi vybranými krajinami. V nadväznosti na hlavný cieľ práce si zadefinujeme niekoľko parciálnych cieľov, ktoré nám pomôžu ho dosiahnuť. Medzi parciálne ciele našej práce patrí:

- Opísanie a analyzovanie problematiky nerovnosti, jej vývoj a jej dopad na domácnosti ako aj na celú krajinu,
- Zhromaždenie dát potrebných na analýzu príjmovej nerovnosti v súčasnosti ale aj v predchádzajúcich obdobiach a ich spojitosť so spôsobom ekonomického hospodárenia jednotlivých domácností vo viacerých krajinách,
- Skúmanie vzťahu makroekonomických veličín akými sú inflácia a nezamestnanosť a nerovnosťou domácností,
- Vyhodnotenie a interpretácia údajov o bohatstve domácností a ich dopad na celkovú nerovnosť v krajine.

2.2. Metodika práce

Objektom skúmania bakalárskej práce sú jednotlivé domácnosti a vybrané krajiny prevažne Európskej únie, a to najmä Slovenska a jeho susedných krajín.

V teoretickej časti sme informácie získali z rôznych zdrojov, či už knižného typu alebo z internetových zdrojov. Prevažná časť zdrojov je zahraničného pôvodu. Zdroje sme následne porovnali a rozdelili na viacero častí v závislosti od riešenej problematiky. Ku každej oblasti sme našli údaje z viacerých prameňov a následne ich zlúčili do jedného celku.

V empirickej časti práce sme údaje zozbierali z databáz akými sú najmä HFCS či Eurostat. Zamerali sme sa na porovnanie príjmovej nerovnosti pomocou Gini indexu medzi krajinami. Údaje sme následne spracovali prostredníctvom štatistických metód najmä deskriptívnej štatistiky prostredníctvom tabuliek, grafov, priemerných hodnôt či štatistickej odchýlky.

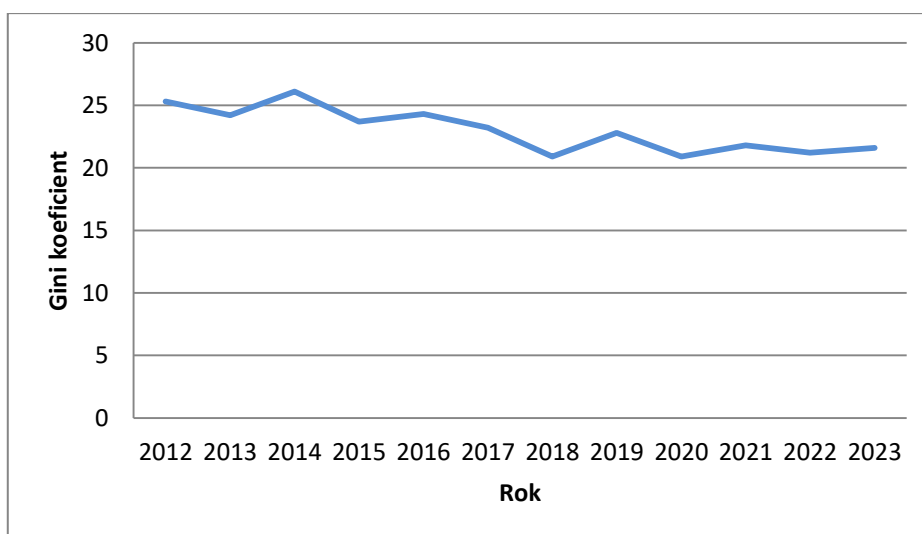
3 Výsledky práce a diskusia

V nasledujúcej časti bakalárskej práce by sme sa zamerali na prezentovanie výsledkov za pomoci popisnej štatistiky. V prvej podkapitole sa pozrieme na vývoj príjmovej nerovnosti na Slovensku a v iných krajinách a to od minulosti až po súčasnosť. V ďalšej podkapitole kvantifikujeme makroekonomické ukazovatele a porovnáme ich vzťah vzhľadom k majetkovej nerovnosti. V poslednej podkapitole sa zameriame na vplyv nerovnosti na jednotlivé domácnosti vo svete. Pozrieme sa akým spôsobom štruktúra domácností ovplyvňuje nerovnosť, úspory domácností či ich výdavky.

3.1 Vývoj príjmovej nerovnosti

V nasledujúcej časti porovnáme príjmovú nerovnosť na Slovensku a v susedných krajinách, jej vývoj za posledných niekoľko rokov, výšku minimálnych miezd v rámci krajín Európskej únie a ich vplyv na príjmovú nerovnosť v daných krajinách. Taktiež porovnáme aj výšku miezd a pozrieme sa na rozdiel medzi príjmovou a majetkovou nerovnosťou v Európe.

Graf 2: Vývoj príjmovej nerovnosti na Slovensku

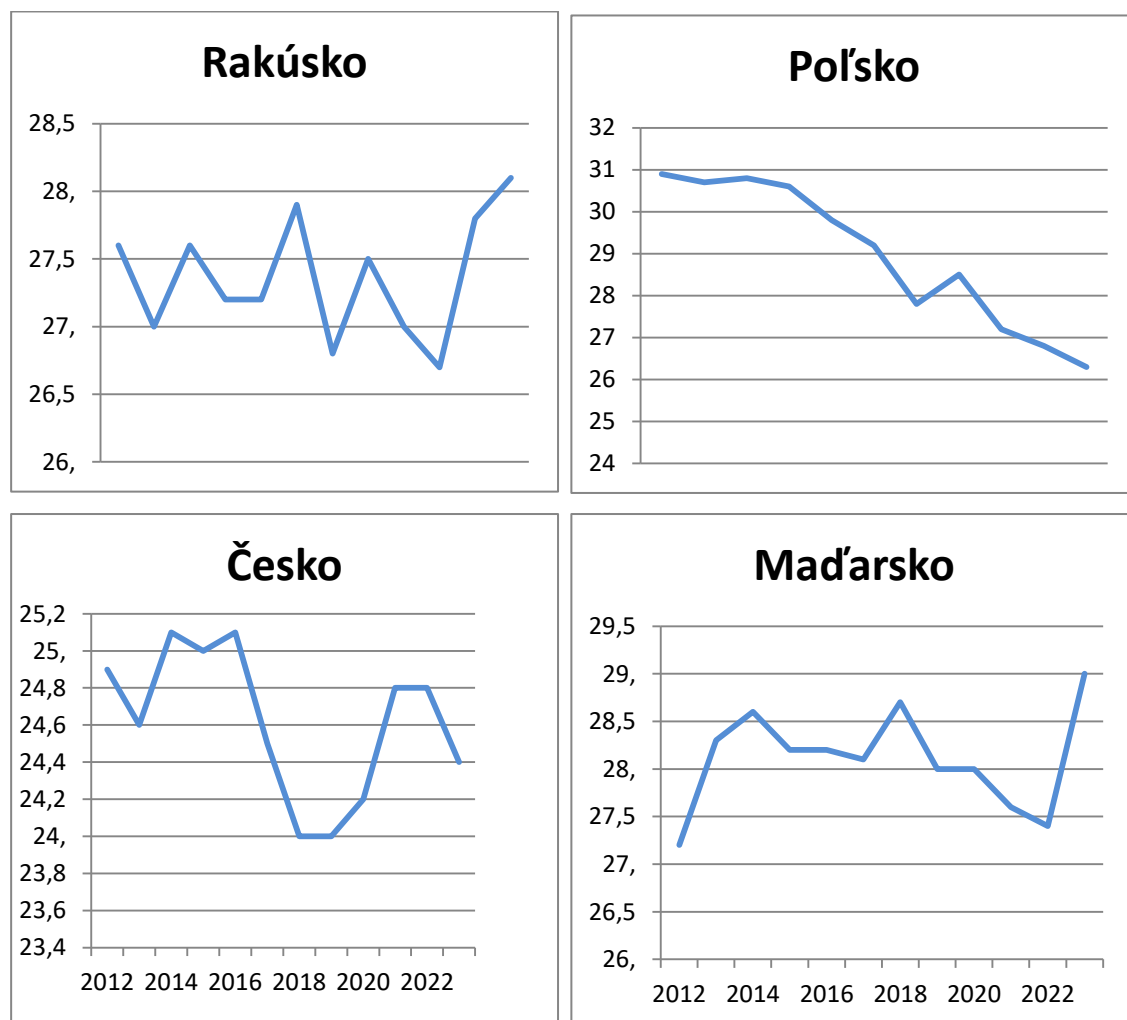

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm151/default/table?lang=en&category=t_ilc.t_ilc_ip.t_ilc_di

Pomocou nášho grafu 2 môžeme vidieť, že v súčasnosti je výška príjmovej nerovnosti nameraná pomocou Gini indexu na Slovensku približne na úrovni 21,6 percent. Na grafe vidíme údaje od roku 2012 až po rok 2023. Napriek tomu, že od minulého roka táto úroveň vzrástla o 0,4 percentá, v roku 2012 táto výška predstavovala 25,3 percentá. To znamená, že za posledných približne 10 rokov príjmová nerovnosť na Slovensku poklesla celkovo o 3,7 percenta. Tento pokles ale nebol po celú dobu konštantný. V rokoch 2013 a 2018 príjmová nerovnosť v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi stúpila o takmer 2 percentá a následne v roku 2020 opäť poklesla.

Graf 3: Vývoj príjmovej nerovnosti Rakúska, Poľska, Česka, Maďarska

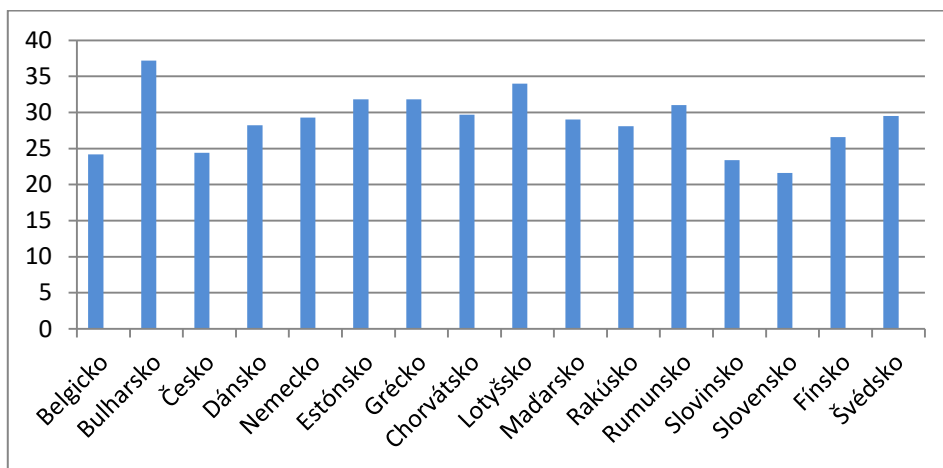

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm151/default/table?lang=en&category=t_ilc.t_ilc_ip.t_ilc_di

Pri porovnaní vývoja nerovnosti Slovenska so susednými krajinami v priebehu rokov 2012 až 2023 na grafe 3 Českom, Poľskom, Rakúskom či Maďarskom, ako môžeme vidieť na grafe 3, v susedných krajinách je situácia odlišná. Kým v Poľsku pokles nerovnosti pretrváva, v Rakúsku aj v Maďarsku od roku 2022 dochádza k rastu nerovnosti. Maďarsko v roku 2023 dosiahlo svoju najvyššiu úroveň a to 29 percent. Slovensko má v porovnaní s nimi najnižšiu úroveň nerovnosti príjmov. Príjmová nerovnosť v roku 2018 a 2019 v období vo väčšine týchto krajín okrem Maďarska o niečo narástla.

Keď sa pozrieme na úroveň príjmovej nerovnosti za minulý rok vo viacerých krajinách Európskej únie za rok 2023, Bulharsko na grafe 4 dosahuje výrazne vyššiu úroveň na rozdiel od ostatných krajín a to 37,2 percenta. Tiež krajiny ako Lotyšsko, Estónsko aj Grécko dosahovali minulý rok vyššie hodnoty oproti ostatným krajinám a to nad 30 percent. Podobná situácia ako na Slovensku je na Slovinsku kde Gini index nameral nerovnosť na úrovni 23,4 percent. Pomerne nízka nerovnosť je aj v Belgicku a Česku kde sa hodnoty príjmovej nerovnosti v roku 2023 pohybovali na úrovni 24,2 a 24,4 percent.

Graf 4: Príjmová nerovnosť vo vybraných krajinách EU za rok 2023

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tespm151/default/table?lang=en&category=t_ilc.t_ilc_ip.t_ilc_di

Napriek tomu, že Slovensko spomedzi vybraných krajín dosahuje najnižšie hodnoty, keď sa pozrieme na výšku minimálnej mzdy v jednotlivých krajinách. V tabuľke 1 je môžeme vidieť vývoj minimálnej mzdy od roku 2018 po súčasnosť. V porovnaní so Slovinskom je výška minimálnej mzdy na Slovensku 1,5-násobne nižšia. Najnižšiu minimálnu mzdu má Bulharsko na úrovni 477 eur, pričom príjmová nerovnosť tu bola

nameraná najvyššia a najvyššia minimálna mzda v Luxembursku bola v januári tohto roka na úrovni 2570,93 eur. V priebehu týchto rokov tu bol dosiahnutý aj najväčší nárast minimálnej mzdy a to o 572 eur a približne rovnako veľké zvýšenie mzdy nastalo aj v Lotyšsku o 570 eur a za ním nasledovalo Nemecko, kde sa minimálne mzdy za posledných 6 rokov zvýšili o 548 eur. Najnižší nárast minimálnej mzdy je v krajinách ako napríklad Malta, Lotyšsko, Slovensko či Portugalsko.

Tabuľka 1: Vývoj minimálnej mzdy v krajinách Európskej únie

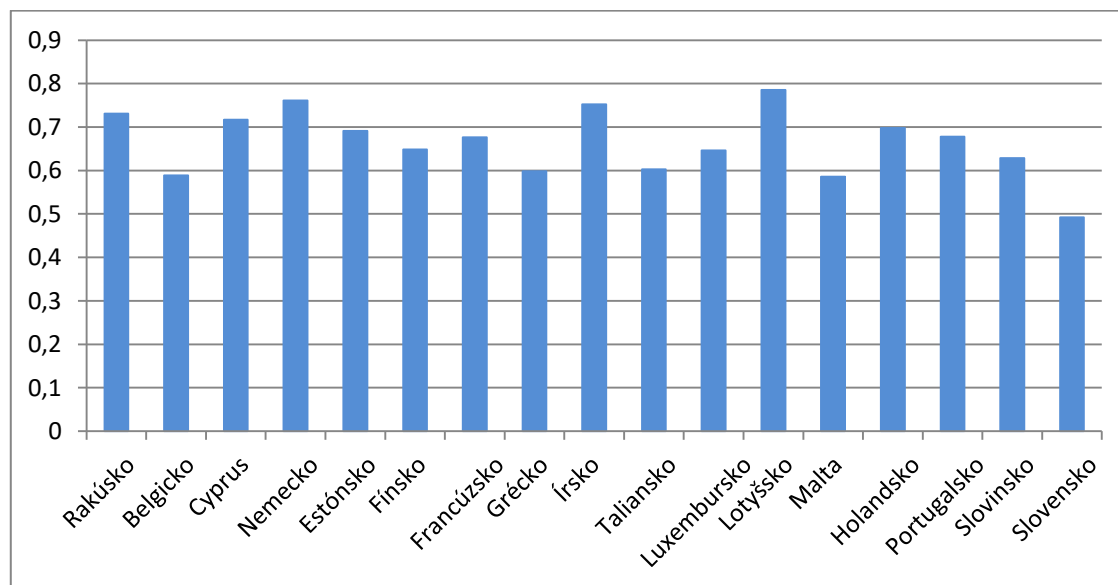
Rok	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bulharsko	260,76	286,33	311,89	332,34	363,02	398,81	477,04
Česko	468,87	524,62	546,00	596,36	654,84	728,67	764,44
Nemecko	1 506,00	1 561,00	1544,00	1 602,00	1 739,00	1 997,00	2054,00
Estónsko	500,00	540,00	584,00	584,00	654,00	725,00	820,00
Grécko	683,76	758,33	758,33	758,33	831,83	910,00	910,00
Francúzsko	1 498,47	1 521,22	1539,42	1 554,58	1 645,58	1 747,20	1766,92
Chorvátsko	465,72	506,94	546,07	567,32	622,45	700,00	840,00
Lotyšsko	430,00	430,00	430,00	500,00	500,00	620,00	700,00
Litva	400,00	555,00	607,00	642,00	730,00	840,00	924,00
Maďarsko	418,47	460,74	451,51	476,00	503,73	623,77	696,97
Malta	747,54	761,97	777,10	784,68	792,26	835,16	925,34
Poľsko	480,20	529,46	583,48	619,46	641,74	811,03	977,53
Portugalsko	676,67	700,00	740,83	775,83	822,50	886,67	956,67
Rumunsko	407,45	439,35	460,77	466,72	515,53	604,41	663,24
Slovinsko	842,79	886,63	940,58	1 024,24	1 074,43	1 203,36	1253,90
Slovensko	480,00	520,00	580,00	623,00	646,00	700,00	750,00

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00155/default/table?lang=en>

Na grafe 5 vidíme, že výška majetkovej nerovnosti sa môže mierne líšiť v závislosti od príjmovej nerovnosti. Vidíme, že najvyššiu majetkovú nerovnosť dosahuje Lotyšsko, Írsko a Nemecko. Slovensko podobne ako pri príjmovej nerovnosti dosahuje najnižšiu hodnotu. Estónsko sa dostalo pod úroveň Nemecka a rozdiely medzi niektorými krajinami nie sú také výrazné ako to bolo pri príjmovej nerovnosti.

Graf 5: Porovnanie majetkovej nerovnosti medzi krajinami

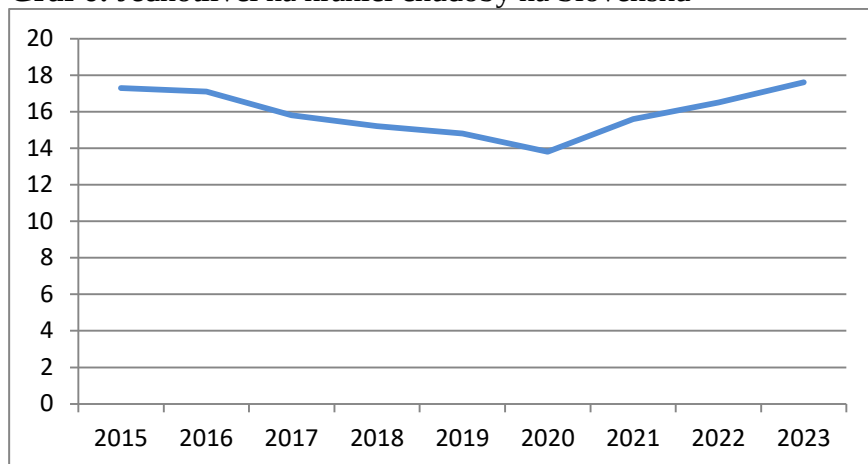

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Pozrieme sa aj na pomer jednotlivcov, ktorí sú na hranici chudoby a čelia vyčleneniu zo spoločnosti. Na grafoch 6 a 7 môžeme pozorovať chudobu na Slovensku a v jednotlivých štátoch, pričom na Slovensku sa napriek pár výkyvom táto úroveň nezmenila. Od roku 2015 až po rok 2019 poklesla celkom o 2 a pol percenta, no od roku 2020 opäť začala stúpať a doposiaľ narástla o takmer 3 percentá. Tento pomer jednotlivcov na hrane chudoby na Slovensku aktuálne predstavuje 17,6 percent.

Graf 6: Jednotlivci na hranici chudoby na Slovensku

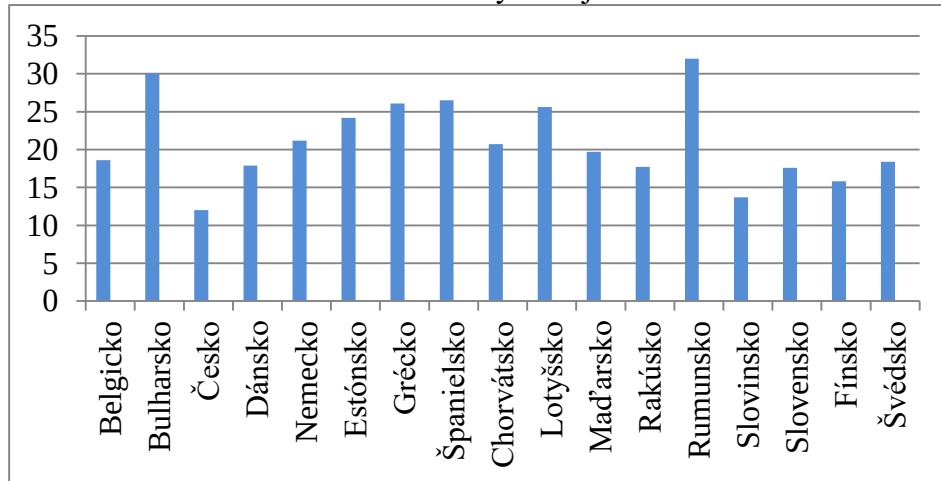

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00107/default/table?lang=en>

Keď si to porovnáme s ďalšími krajinami na grafe 7, zistíme, že Slovensko je približne na štvrtom mieste, po Fínsku či Slovinsku, kým na prvom mieste v podiele chudobu na zvyšok obyvateľstva je Česko. V Česku táto úroveň predstavuje len 12 percent z celkového počtu obyvateľstva. Naopak najhoršie sú na tom krajiny ako Rumunsko či Bulharsko, v ktorých sa tento pomer chudoby pohybuje až vo výške 30 percent. Jedná sa práve o krajiny s najvyššou mierou príjmovej nerovnosti a najnižšou úrovňou minimálnej mzdy.

Graf 7: Jednotlivci na hranici chudoby v krajinách EÚ

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

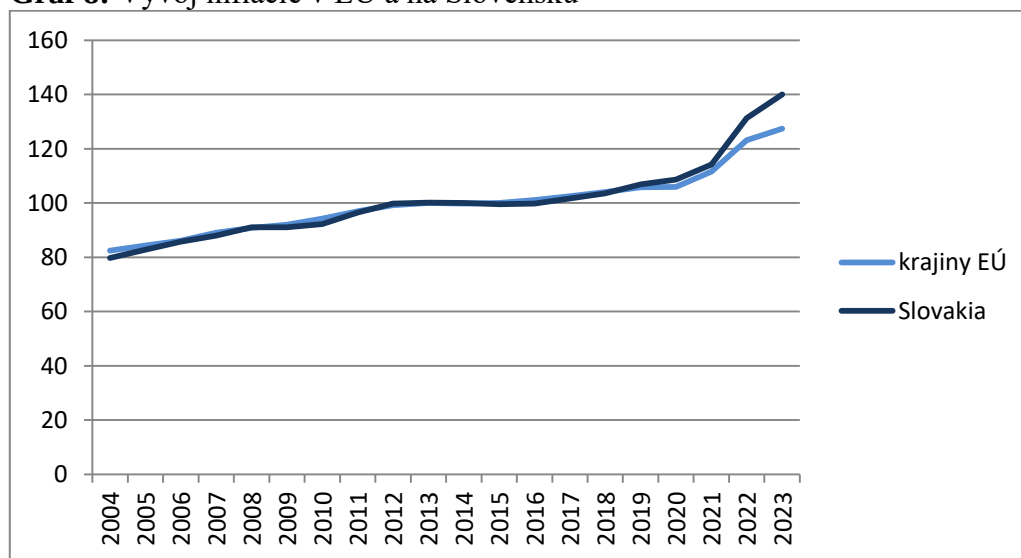
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tgs00107/default/table?lang=en>

3.2 Vplyv makroekonomických veličín na nerovnosť

V tejto časti sa pozrieme na vývoj makroekonomických ukazovateľov akými sú inflácia, nezamestnanosť a hrubý domáci produkt medzi krajinami. Ukážeme si aj ako cenové opatrenia zavedené vládou dokážu regulovať infláciu a prípadne prispieť k znižovaniu príjmovej nerovnosti v krajinách Európskej únie.

Na grafe 8 vidíme vývoj inflácie na Slovensku a v Európskej únii. Za posledných 10 rokov inflácia v rámci Európskej únie vzrástla o 44,99 jednotiek. Keď si to porovnáme s mierou inflácie na Slovensku, priemerná výška inflácie medzi krajinami Európskej únie je v tomto roku na úrovni 127,42, čo je o 12,54 jednotiek nižšie ako na Slovensku. V roku 2014 inflácia na Slovensku mierne poklesla, inak sa každým rokom zvyšuje.

Graf 8: Vývoj inflácie v EÚ a na Slovensku

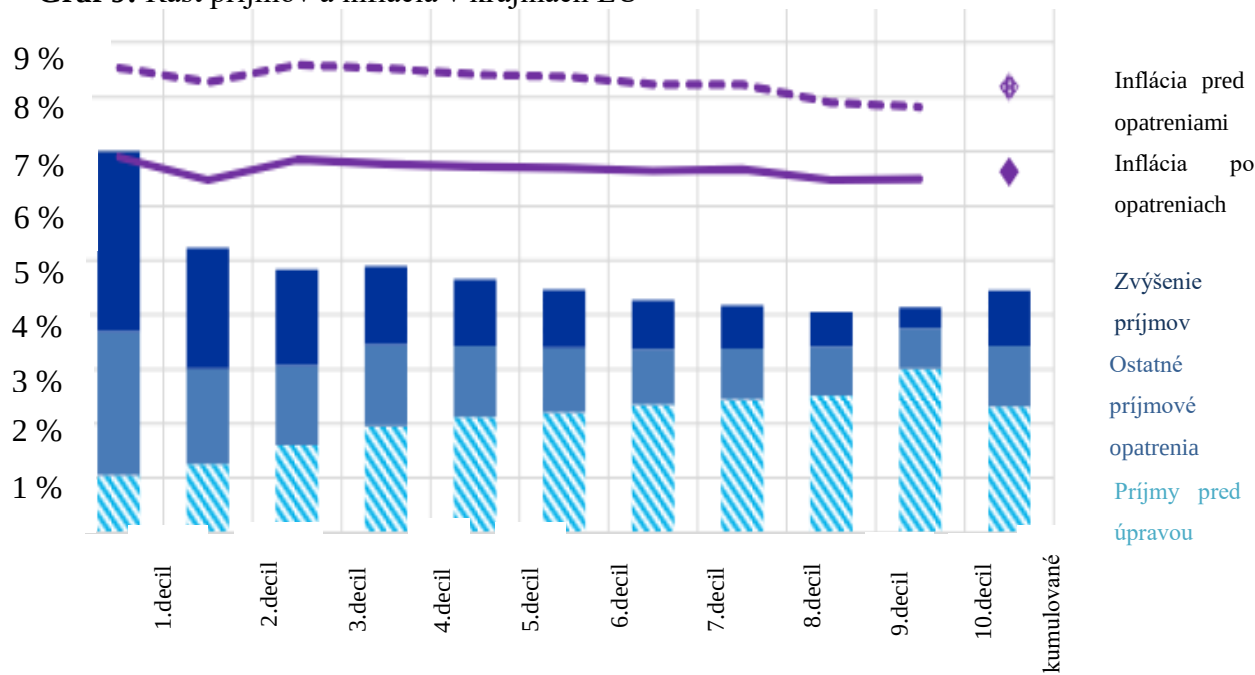
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00118/default/table?lang=en>

Nasledujúci graf 9 nám jasne ukazuje vzťah medzi infláciou a rastom príjmov v krajinách Európskej únie. Cenové opatrenia zavedené vládou, znižujú mieru inflácie posúvajú ju smerom nadol z úrovne približne 8 percent na úroveň pod 7 percent a zároveň zvyšujú disponibilný príjem jednotlivcov. Na grafe môžeme vidieť, že sa úroveň nerovnosti medzi jednotlivými príjmovými decilmí vyrovnáva odhliadnuc od prvého decilu, ktorý dosahuje najvyššie percento príjmu s výškou nad 7 percent. Zvyšné decily sa po úpravách

štátom dostali na výšku približne 4 až 5 percent. Týmto zavedením sa znižuje príjmová nerovnosť a rozdiely medzi bohatými a chudobnými v rámci jednotlivých krajín.

Graf 9: Rast príjmov a inflácia v krajinách EÚ

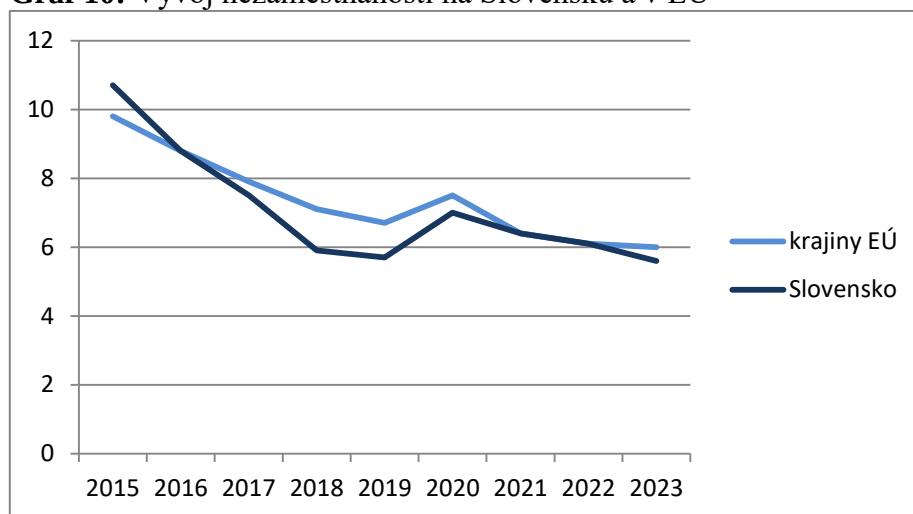

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Keď sa pozrieme naopak na nezamestnanosť na Slovensku a v EÚ na grafe 10, najmä na Slovensku, zistíme, že miera nezamestnanosti postupne klesá. V roku 2015 bola ešte vo výške 10,7 percent a v súčasnosti klesla na 5,6 percent. V roku 2020 vzrástla o 1,3 percenta. Môžeme predpokladať, že to mohlo byť spôsobené aj v dôsledku pandémie, keďže aj priemerná nezamestnanosť v krajinách Európskej únie sa v danom roku zvýšila o takmer jedno percento. Napriek tomu po roku 2020 nezamestnanosť ako aj na Slovensku, tak aj vo väčšine krajín Európskej únie začala klesať. Do roku 2016 bola nezamestnanosť na Slovensku vyššia než bol priemer, no na rozdiel od inflácie sa celková nezamestnanosť na Slovensku od tohto roku drží pod priemerom Európskej únie.

Graf 10: Vývoj nezamestnanosti na Slovensku a v EÚ

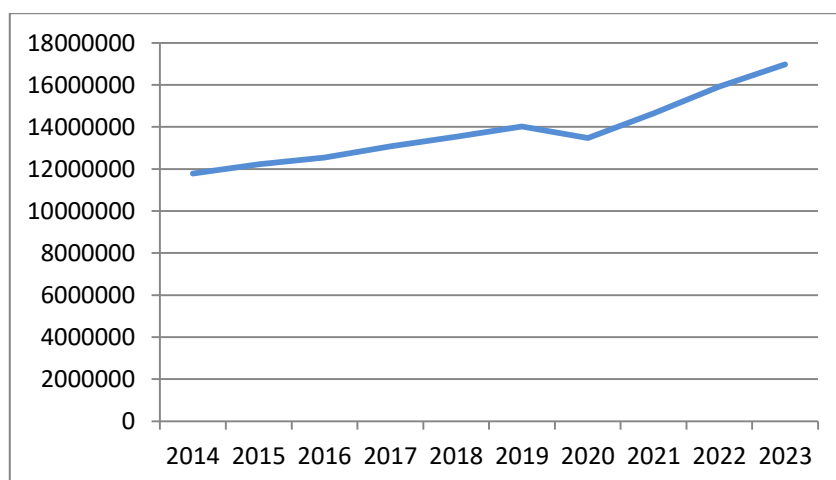

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teilm010/default/table?lang=en>

Podobne aj na grafe 11 vidíme zmenu HDP v roku 2020. Po roku 2019 začalo HDP v krajinách Európskej únie klesať a po roku 2020 začalo opätovne narastať. V súčasnosti je HDP na úrovni 16 969 694,5 eur v bežných cenách. Predstavuje to nárast o približne 3 a pol milióna eur od roku 2020 a 5,2 milióny od roku 2014.

Graf 11: Vývoj HDP v krajinách Európskej únie

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina110/default/table?lang=en>

3.2 Faktory ovplyvňujúce príjmovú a majetkovú nerovnosť na úrovni domácností

Ako posledné sa zameriame na príjmovú a majetkovú nerovnosť medzi domácnosťami na Slovensku a v EÚ. Pozrieme sa do akej výšky ovplyvňujú konkrétne faktory nerovnosť, pričom budeme skúmať vek, počet členov domácností, výšku dosiahnutého vzdelania, typ príjmu, mieru úspor domácností a zároveň aký podiel svojich zarobených príjmov míňajú na výdavky.

Ako prvé sa pozrieme na vek jednotlivcov a celkovú výšku ich majetku. Dáta sú zozbierané z domácností všetkých krajín Európskej únie a hodnoty môžeme vidieť v tabuľke 2.

Tabuľka 2: Celkový majetok podľa vekovej kategórie

Vek	Priemerná hodnota majetku	Stredná hodnota majetku
16-34	100,2	21,7
35-44	198,4	88,4
45-54	343,6	146,8
55-64	393,6	195,2
65-74	341,2	185,3
75+	308,1	144,4

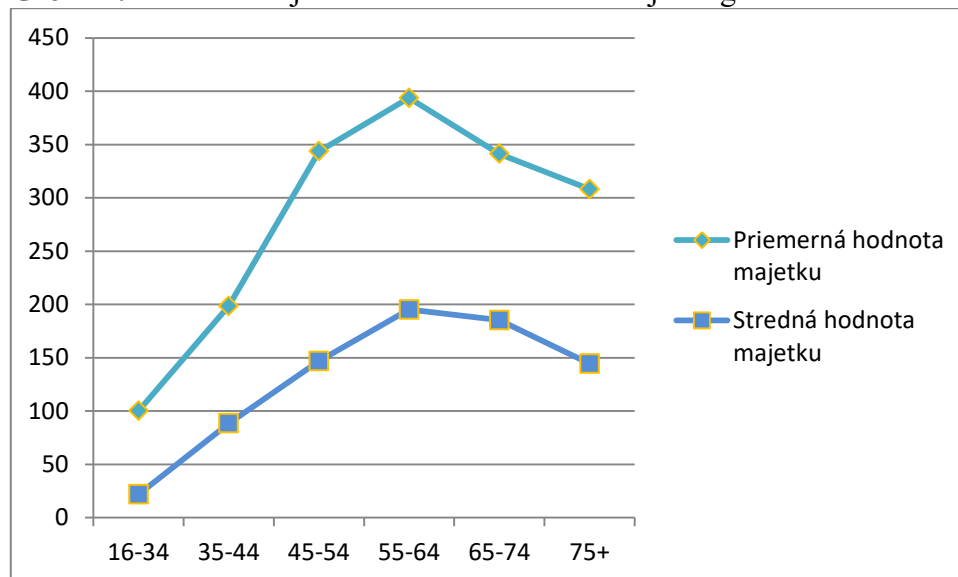
Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Dané hodnoty sú uvádzané v tisícoch eur. Jednotlivci sú rozdelení na 6 kategórií a to už od veku 16 rokov až po ľudí v dôchodkovom veku. Jednotlivci do veku 34 rokov majú v priemere majetok v hodnote 100 200 eur. Priemerná hodnota majetku sa so zvyšujúcou sa kategóriou zvyšuje až po úroveň dôchodkového veku. Jednotlivci po odchode na dôchodok pociťujú zníženie majetku a to v priemere o 50 000 eur do veku 74 rokov. Kategória 75+ má priemernú hodnotu majetku 308 100 eur, čo predstavuje celkový

nárast majetku v porovnaní s prvou kategóriou o 200 000 eur. Najvyššiu hodnotu dosahuje kategória od 55 do 64 rokov, čiže hneď pred dôchodkovým vekom. Keď si všimneme medián, najvyššia stredná hodnota predstavuje 195 200 eur a zároveň najnižšia stredná hodnota je na úrovni 21 700 eur. Na grafe 12 vidíme porovnanie rastu mediánu a priemernej hodnoty majetku s pribúdajúcim vekom.

Graf 12: Hodnota majetku v závislosti od vekovej kategórie

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

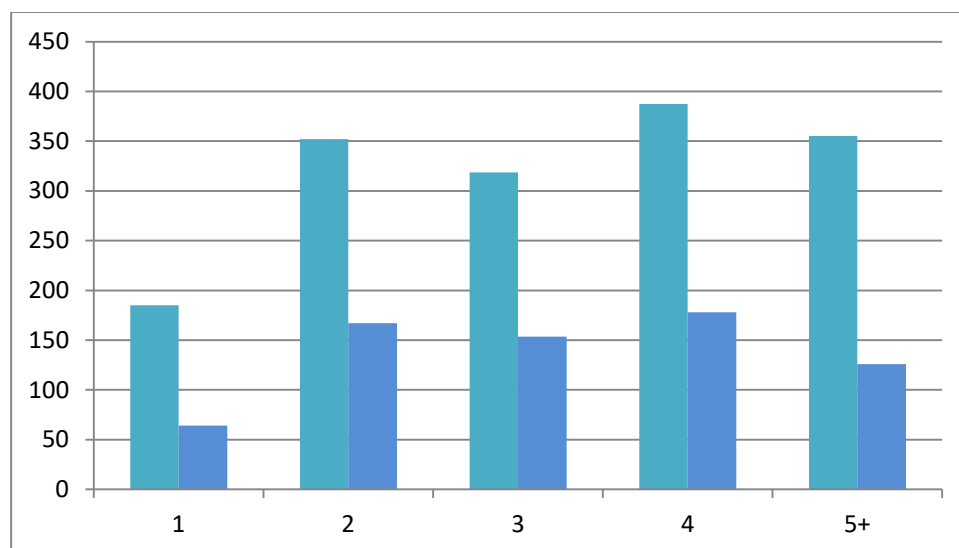
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Rast priemernej hodnoty je o niečo strmší a medzera medzi mediánom a priemernou hodnotou so zvyšujúcim sa majetkom zväčšuje.

Pri skúmaní hodnoty majetku domácností na základe počtu jej členov, vidíme výrazné rozdiely. Graf 13 nám ukazuje, že jednočlenná domácnosť má takmer dvojnásobne nižšiu úroveň majetku ako dvojčlenná, ale aj ako trojčlenná, štvorčlenná, či domácnosti s väčším počtom členov. Priemerná hodnota majetku jednočlennej domácnosti je na úrovni 185 200 eur, pričom stredná hodnota je na úrovni 64 000 eur. Je zaujímavé, že štvorčlenné domácnosti majú najvyššiu priemernú hodnotu majetku a to dokonca vyššiu ako dvojčlenné. Priemer hodnoty majetku štvorčlenných domácností je na úrovni 387 500 eur. Aj napriek tomu, že dvojčlenné a päťčlenné domácnosti majú približne rovnakú priemernú

hodnotu, ich mediány sa výrazne líšia. Medián päťčlennej domácnosti je o 40 000 eur nižší než medián dvojčlennej.

Graf 13: Hodnota majetku podľa počtu členov domácnosti

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

V tabuľke 3 môžeme vidieť porovnanie na základe dosiahnutého stupňa vzdelania v rámci EÚ. Vidíme výrazný nárast medzi jednotlivými skupinami. Jednotlivci, ktorí dosiahli najvyšší stupeň vzdelania mali takmer trojnásobnú priemernú hodnotu majetku. Priemerná hodnota po dosiahnutí vysokoškolského vzdelania dosahovala výšku 446 300 eur. Jednotlivci, ktorí skončili štúdium so stredoškolským vzdelaním mali v priemere o 188 000 eur nižšiu priemernú hodnotu majetku.

Tabuľka 3: Hodnota majetku podľa dosiahnutého stupňa vzdelania

Ukončený stupeň vzdelania	Priemerná hodnota majetku	Stredná hodnota majetku
Základná škola	162,8	83,5
Stredná škola	258	114,3
Vysoká škola	446,3	204,3

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Stredná hodnota majetku pri dosiahnutom vysokoškolskom vzdelaní predstavuje 204 300eur.

Tabuľka 4: Hodnota majetku v závislosti od typu príjmu

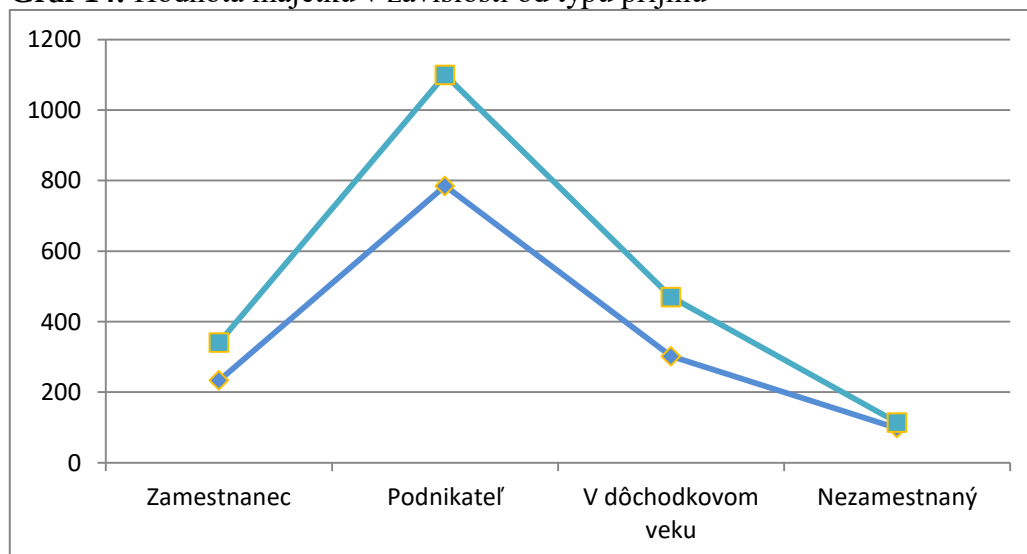
Pracovná pozícia	Priemerná hodnota majetku	Stredná hodnota majetku
Zamestnanec	233,2	107,3
Živnostník	784,5	315
V dôchodkovom veku	301,7	168
Nezamestnaný	97,8	15,7

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Ďalšie rozdelenie je na základe typu príjmu v tabuľke 4. Zamestnanci, ktorí majú príjmy zo závislej činnosti majú priemernú hodnotu celkového majetku na úrovni 233 200 eur. Naopak podnikatelia dosahovali v priemere výšku 784 500 eur. Predstavuje to trojnásobné zvýšenie majetku ako aj strednej hodnoty.

Graf 14: Hodnota majetku v závislosti od typu príjmu

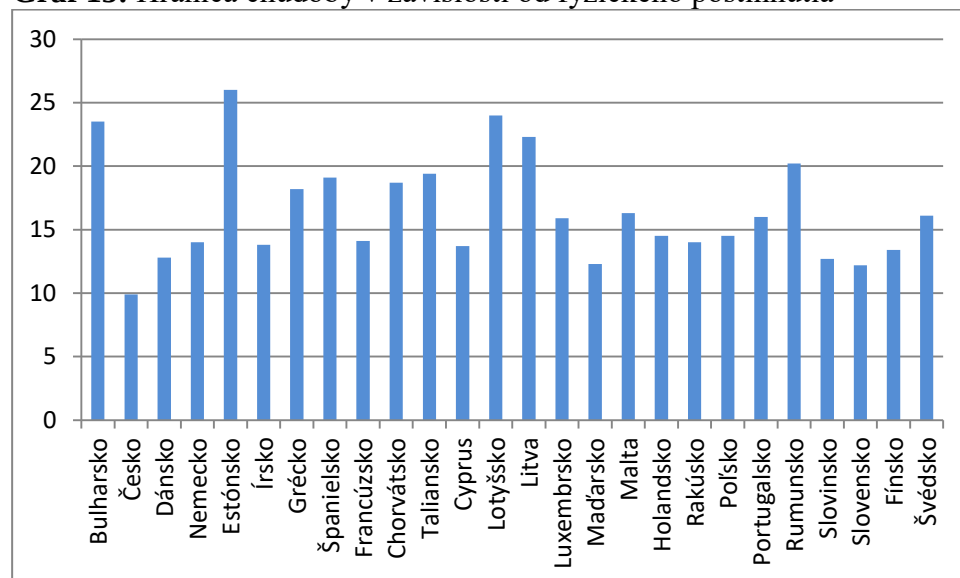
Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Na grafe 14 vidíme výšku rozdielu medzi týmito dvoma skupinami, pričom rozdiel medzi priemerom hodnoty majetku nezamestnaných a zamestnaných je 135 400 eur. Ich stredná hodnota majetku je len vo výške 15 700 eur. Priemerná hodnota majetku zamestnaných a ľudí v dôchodkovom veku sa líši približne o 62 000 eur. Tento rozdiel medzi vekovými kategóriami sme si detailnejšie priblížili už na grafe 12. Rozdiel medzi strednou hodnotou a priemernou hodnotou majetku pri podnikaní bol spomedzi všetkých skupín najvyšší. Predstavuje 469 500 eur čo je niekoľkonásobne viac ako rozdiely v skupine zamestnaných a nezamestnaných.

Graf 15 dáva do pomeru jednotlivcov na hranici chudoby vplyvom fyzického postihnutia v jednotlivých krajinách. Najnižšie hodnoty dosahuje Dánsko, Česko, Slovinsko, Slovensko, Maďarsko. Na Slovensku 12,2 percenta ľudí so zdravotným postihnutím je na hranici chudoby. Výrazne vyššie percento dosahujú krajiny ako napríklad Estónsko, Lotyšsko, Bulharsko, Litva a Rumunsko. Maximálna hodnota je v Estónsku, kde toto percento dosahuje výšku 26 percent. Je to pomerne veľký skok v porovnaní s Českom kde je táto úroveň vo výške necelých 10 percent. Priemerná hodnota medzi danými krajinami je 16,44 percent.

Graf 15: Hranica chudoby v závislosti od fyzického postihnutia

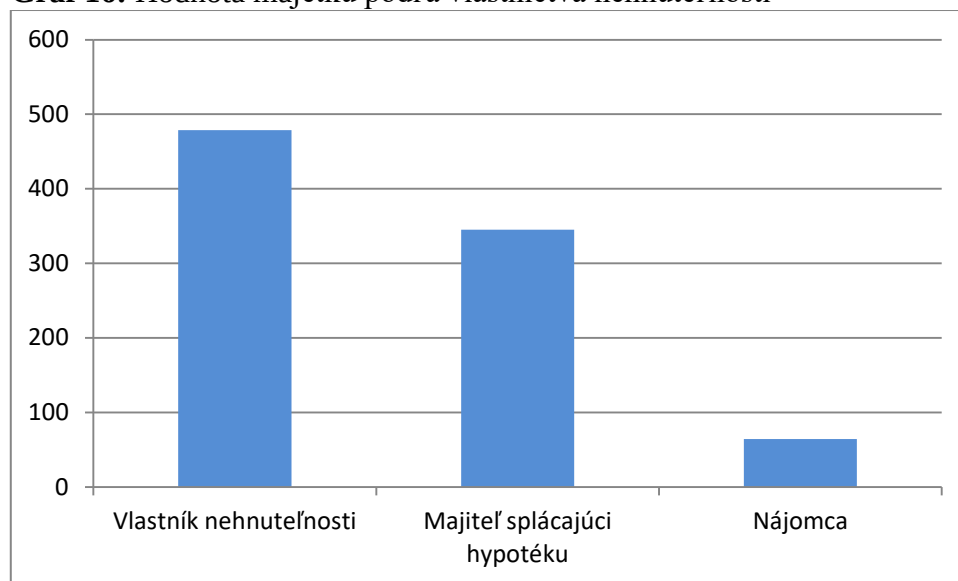

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hlth_dpe050/default/table?lang=en

Graf 16 ukazuje rozdiely v majetku na základe vlastníctva nehnuteľnosti. Jednotlivci, ktorí vlastní nehnuteľnosť dosahujú priemernú výšku majetku 478 800 eur. Jednotlivci, ktorí splácajú nehnuteľnosť sú na úrovni 345 100 eur. Výrazný rozdiel vidíme najmä pri skupine jednotlivcov bývajúcich v podnájme. Priemerná výška ich celkového majetku je na úrovni 64 000 eur. Ich medián dosahuje minimálnu výšku pri porovnaní so zvyšnými dvoma kategóriami a to len 12 000 eur.

Graf 16: Hodnota majetku podľa vlastníctva nehnuteľnosti

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Pokiaľ by nastalo zníženie sadzieb na bývanie v jednotlivých krajinách a to o 100 bodov, znamenalo by to zníženie nerovnosti majetku. Najväčší vplyv by to malo na Francúzsko, Írsko, Belgicko a Fínsko. Najmenšia zmena by na základe tabuľky 5 nastala v krajinách ako Nemecko a Taliansko.

Tabuľka 5: Zmena nerovnosti pri znížení úrokových sadzieb

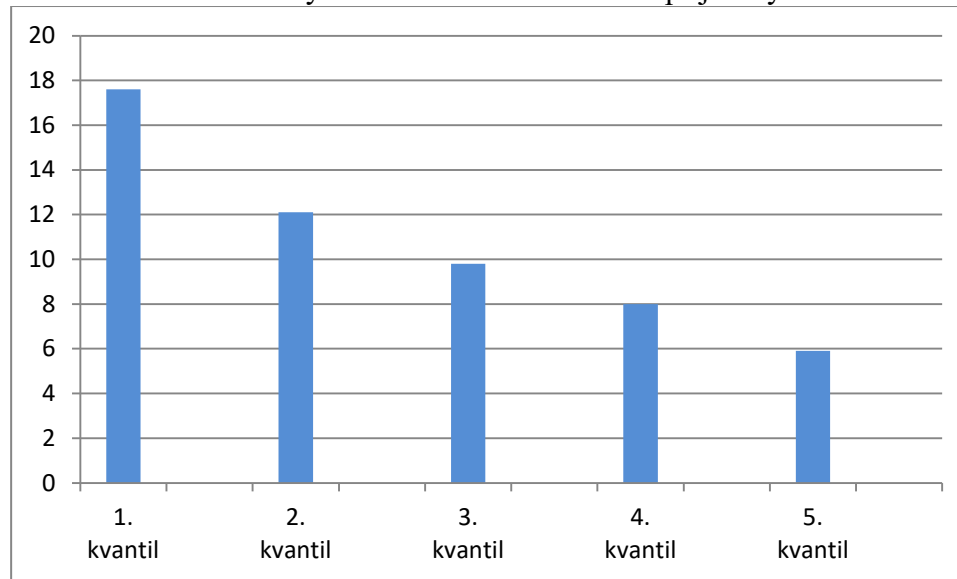
Krajina	Belgicko	Nemecko	Fínsko	Francúzsko	Írsko	Taliansko	Slovensko
Zmena(%)	-0,0446	-0,0079	-0,0405	-0,0959	-0,0499	-0,0098	-0,0171

Zdroj: HFCS, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

Keď sa pozrieme na výdavky jednotlivých domácností na statky a služby, líšia sa v závislosti od ďalších faktorov ako napríklad štruktúra domácnosti, príjmový kvantil, to či žijete na vidieku alebo v mestských častiach, typ práce a podobne. Od výšky výdavkov sa následne odvíja aj miera úspor, ktorá súvisí s celkovým majetkom domácností. Preto by sme sa pozreli na výdavky a úspory domácností z viacerých hľadísk a ako sa mení ich hodnota v dôsledku faktorov, ktoré ich ovplyvňujú.

Graf 17: Porovnanie výdavkov domácností medzi príjmovými kvantilmi

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hbs_str_t223/default/table?lang=en

Podľa grafu 17 môžeme konštatovať, že výdavky domácností sa pohybujú od 5,9 do 17,6 percenta z disponibilného príjmu. Prvý príjmový kvantil tým pádom minie o 11,7 percenta väčšiu časť zo svojho príjmu na statky a služby. Výdavky medzi jednotlivými kvantilmi narastajú približne o 3 percentá, napriek tomu rozdiel medzi prvým a druhým kvantilom je o niečo väčší a to okolo 5,5 percenta.

V tabuľke 6 vidíme, že podiel výdavkov na disponibilnom príjme sa mení v závislosti od štruktúry domácnosti. Domácnosť len s jedným členom vo väčšine krajín EÚ minie na statky a služby väčšiu čiastku než v prípade domácnosti rodiča starajúcim sa o dieťa. V domácnostiach dvoch pracujúcich jednotlivcov je tento pomer ešte nižší a na Slovensku v porovnaní s jednočlennou domácnosťou o 7 percent. Vo väčšine krajín Európskej únie domácnosti s dvoma jednotlivcami starajúcimi sa o dieťa dosahujú aj

dvojnásobne nižší pomer výdavkov na statky a služby ako domácnosti len s jedným členom. Minimálny podiel výdavkov na statky a služby z disponibilného príjmu dosahuje 5,5 percenta a to v domácnosti zloženej z rodičov starajúcich sa o dieťa v Belgicku a Luxembursku. Naopak najvyšší podiel výdavkov je v jednočlennej domácnosti v Chorvátsku a na Slovensku a najnižší na Malte, v Luxembursku, v Rakúsku a vo Francúzsku.

Tabuľka 6: Výdavky na statky a služby v závislosti od štruktúry domácnosti

Krajina	jednočlenná	rodič s dieťaťom	dva členovia	rodičia s dieťaťom
Belgicko	11,6	9,1	7,5	5,5
Bulharsko	22,3	17,5	14,7	12,2
Česko	15,9	15,1	12,1	10,6
Dánsko	13,2	10,2	9,6	7,2
Nemecko	11	10,5	8,2	7,2
Estónsko	11,7	13,6	8,0	7,1
Grécko	20,4	19,2	15,4	13,8
Španielsko	11,3	12,8	8,7	7,9
Francúzsko	8,8	8,8	6,8	5,9
Chorvátsko	25,8	20,3	18,6	14,4
Cyprus	8,7	10,7	8,5	8,7
Lotyšsko	17,8	15,4	12,9	9,9
Litva	13,8	11,4	8,7	7,2
Luxembursko	7,7	7,6	5,7	5,5
Maďarsko	22,2	22,5	17,2	15,2
Malta	7,4	11,1	5,8	5,7
Holandsko	12	9,5	8,3	6,2
Rakúsko	8,2	7,7	6,0	5,6
Poľsko	15,8	13,7	11,5	9,9
Slovinsko	21	17,2	14,2	11,1
Slovensko	23,5	22,3	16,4	15,6

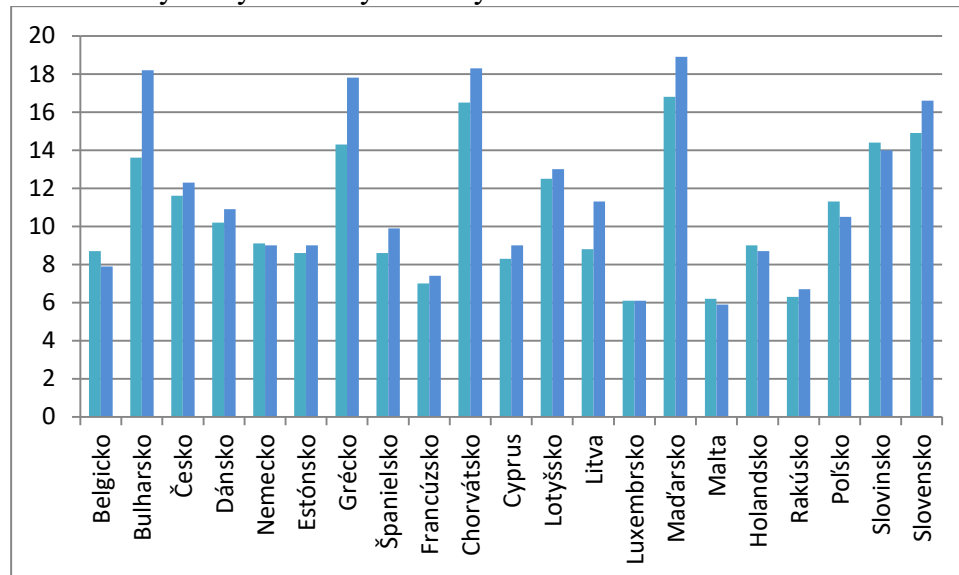
Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hbs_str_t224/default/table?lang=en

Na grafe 19 pozorujeme, že najväčší rozdiel medzi podielom celkového príjmu na výdavky na statky a služby v porovnaní domácností žijúcich na vidieku a domácností vo veľkomeste je v Bulharsku a Grécku. Rozdiel medzi podielom výdavkov vo veľkomestách a na vidieku v Bulharsku predstavuje až 4,6 percenta a v Grécku 3,5 percent. Krajiny

s najmenším rozdielom vo výdavkoch sú Luxembursko, Nemecko, Malta a Holandsko. Na Slovensku tento rozdiel predstavuje necelé dva percentá.

Graf 18: Výdavky na statky a služby vo veľkomestách a na vidieku

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/hbs_exp_t136/default/table?lang=en

Teraz porovnáme úspory domácností medzi jednotlivými krajinami EÚ pomocou tabuľky 7. Údaje sú z rokov 2010, 2015 a 2020. Ukazujú aké percento z disponibilného príjmu sú schopné domácnosti v jednotlivých krajinách ušetriť. V Rumunsku sa situácia pohybuje počas všetkých rokov v rozmedzí od -5 po 10 percent. Najväčšie úspory boli namerané v Poľsku, kde podiel úspor na disponibilnom príjme predstavoval za rok 2020 50 percent. Od roku 2010 sa ich schopnosť usporiť tým pádom zdvojnásobila. V Belgicku je schopnosť usporiť za rok 2020 v porovnaní s rokom 2010 3,5- násobne vyššia a taktiež aj Chorvátsko zaznamenalo nárast miery úspor o takmer 16 percent. Vysokú mieru úspor dosahuje aj Litva s 44,7 percentami a Estónsko, kde je táto úroveň vo výške 41,6 percent. Slovensko sa pohybuje na úrovni 28,2 percenta, čo je približne na úrovni priemeru medzi danými krajinami. Od roku 2010 do roku 2015 podiel úspor na Slovensku klesal pod 20 percent a do roku 2020 opäť narástol. Nemecko, Holandsko či Chorvátsko sa nachádzajú pod priemernou hodnotou.

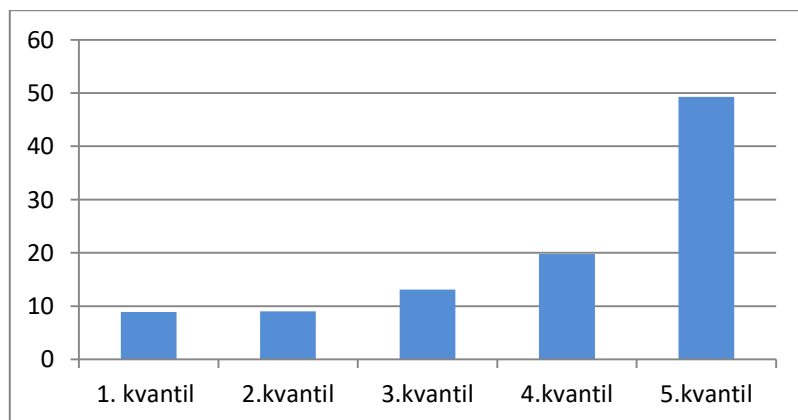
Tabuľka 7: Podiel úspor na disponibilnom dôchodku

Krajina	2010	2015	2020
Belgicko	8,9	19	32,8
Bulharsko	38	17,4	26,8
Česko	23,9	25,5	31,2
Dánsko	4,3	25,6	35
Nemecko	13,5	14,8	18,3
Estónsko	34,9	34	41,6
Grécko	-11,2	-6,5	15,7
Španielsko	16,1	19,2	33
Francúzsko	29,1	34,6	30,9
Chorvátsko	4	4,4	19,8
Cyprus	12,2	10,5	25,1
Lotyšsko	10,5	24,6	30
Litva	22,8	31,6	44,7
Luxembursko	28,4	27	28,7
Maďarsko	16,3	14,6	21,5
Malta	13,7	17,8	29,4
Holandsko	:	15,8	19,4
Rakúsko	18	21,1	23,8
Poľsko	24,7	29,5	50,2
Rumunsko	-5,1	10,9	-1
Slovinsko	18	22,8	22,8
Slovensko	24,4	17,6	28,2

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina100/default/table?lang=en>

Keď rozdelíme ľudí do jednotlivých kvantilov na základe príjmu ako na grafe 20, pozorujeme rozdiely v miere uspokojenia príjmu.

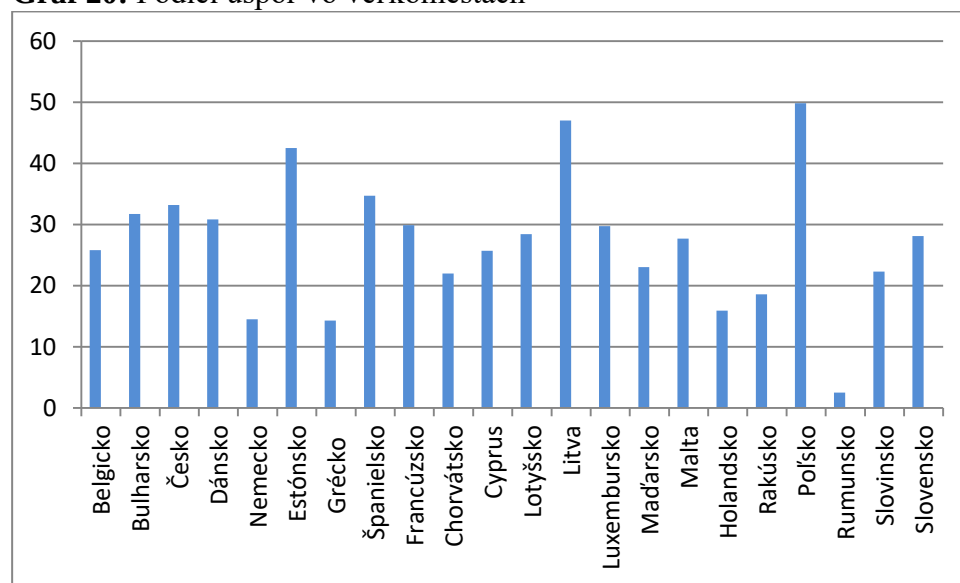
Graf 19: Miera úspor na základe príjmového kvantilu

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/view/icw_sr_03?category=icw.icw_sr

Jednotlivci v najnižšom príjmovom kvantile si dokážu usporiť približne 8,9 percent zo svojich disponibilných príjmov. Jednotlivci v druhom kvantile sú na tom skoro totožne ale pri treťom kvantile môžeme vidieť rozdiel o približne 4 percentá. Štvrtý príjmový kvantil sa nachádza už na úrovni 19,8 percent a piaty kvantil je výrazne vyšší na rozdiel od predchádzajúcich, pričom dosahuje hodnotu ušetrených príjmov 49,3 percenta.

Graf 20: Podiel úspor vo veľkomestách

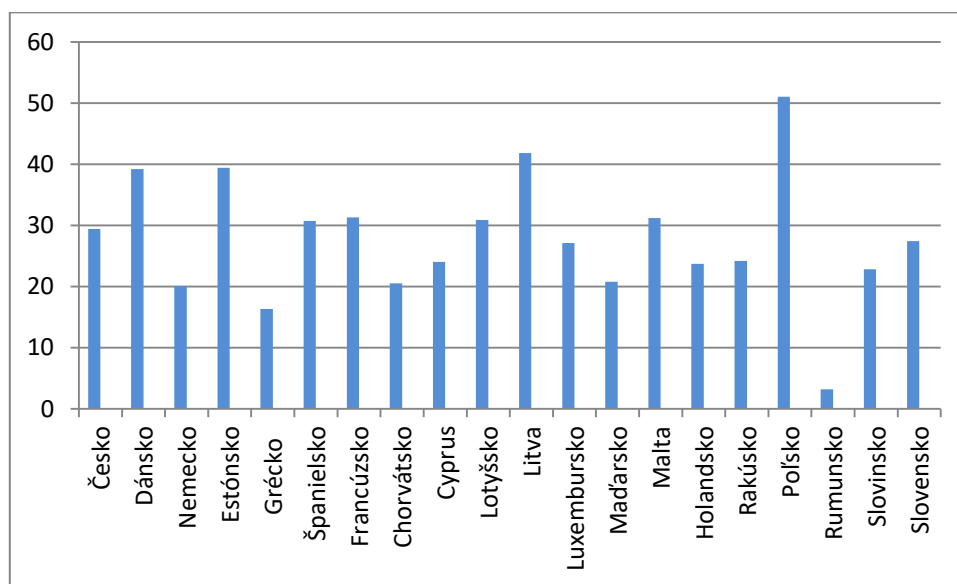

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/icw_sr_13/default/table?lang=en&category=icw.icw_sr

Podiel úspor v rôznych častiach krajiny sa môže značne líšiť. Graf 21 porovnáva podiel úspor na disponibilnom dôchodku vo veľkomestách krajín Európskej únie za rok 2020. Môžeme vidieť, že najvyššiu mieru úspor dosahujú veľkomestá v Litve a v Poľsku, ktoré sú na pomerne vysokej úrovni 47 a 49,8 percent. Obyvatelia žijúci vo veľkomeste v Rumunsku si naopak dokážu usporiť v priemere len 2,5 percent disponibilného príjmu. U nás na Slovensku je táto úroveň vo výške 28,1 percenta, čo je tesne nad priemerom. Krajiny ako Nemecko, Grécko a Holandsko dosahujú hodnoty pomerne nízko pod priemernou úrovňou úspor v krajinách EÚ.

Graf 21: Podiel úspor v mestách a v okrajových častiach miest

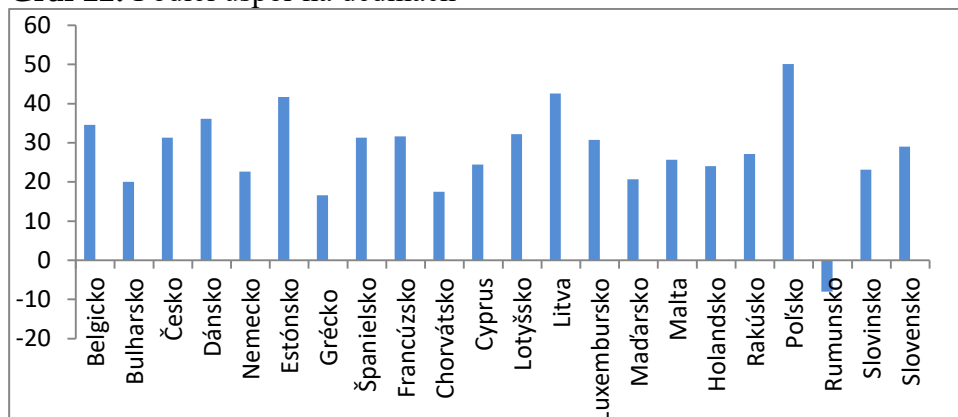

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/icw_sr_13/default/table?lang=en&category=icw.icw_sr

Graf 22 porovnáva úspory populácie žijúcej v mestách a v okrajových častiach miest v krajinách EÚ. Vidíme, že graf sa zmenil len mierne a to v krajinách ako Dánsko, Nemecko, Holandsko a Rakúsko, kde došlo k nárastu miery úspor v porovnaní s veľkomestami. Ostatné krajiny výrazne nezmenili veľkosť miery úspor.

Nakoniec môžeme vidieť mierny rozdiel na grafe 23 keď údaje porovnáme s úsporami na dedinách v daných krajinách. Vo väčšine krajín pri porovnaní miest a dedín sa miera úspor znížila. Vidíme to napríklad v Dánsku kde miera úspor klesla o 3,1 percento, Bulharsku, kde bol pokles až o 7 percent, na Malte o 5,5 percenta a v Rumunsku až o 11,2 percentá. Jednotlivci žijúci na dedinách v Rumunsku vykazujú za rok 2020 dokonca zápornú mieru úspor a to -8 percent. Na Slovensku, v Rakúsku aj Nemecku sa miera usporeneného disponibilného príjmu na vidieku oproti mestám mierne zvýšila. Slovenské domácnosti na vidieku si tak dokážu v priemere usporiť 29 percent svojho príjmu. Napriek tomu na Slovensku nedochádza k veľkým rozdielom v úsporách medzi jednotlivými časťami krajiny.

Graf 22: Podiel úspor na dedinách

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/icw_sr_13/default/table?lang=en&category=icw.icw_sr

Celkové úspory domácnosti medzi rôznymi vekovými kategóriami vo väčšine krajín s narastajúcim vekom narastajú. Sú krajiny kde sa počas života priemerné úspory výraznejšie nemenia a ostávajú na podobnej úrovni po celý život. Sem patrí Poľsko či Cyprus. V Holandsku, Grécku a Rumunsku vo vekovej kategórii do 35 rokov sa priemerné úspory pohybujú v záporných číslach. V Rumunsku narastú nad túto hodnotu od 35 do 54 rokov a to maximálne do výšky 10 percent. Vo veľa krajinách sa práve v tomto veku úspory zvyknú zvýšiť pričom v dôchodkovom veku znova klesajú.

Tabuľka 8: miera úspor v rozdielnych vekových kategóriách

Krajina	pod 35	35-44	45-54	55-64	65-74	75+
Česko	30,4	33,1	34,4	34,8	25,4	28,7
Dánsko	8,1	35,3	40,8	46,9	34,3	31,1
Nemecko	8,7	22,8	22,8	19,9	7,9	15,3
Estónsko	34,7	44,4	46,5	41,1	39	36,3
Grécko	-16,2	2,4	7,2	18,8	24,1	25
Španielsko	9,9	27,4	28,2	34,6	37,9	40,7
Cyprus	20	21,7	25,6	27	25,9	29
Litva	44,8	47,5	49,4	46,3	36	41,7
Holandsko	-15	26,6	30,7	27,9	13,8	5,5
Poľsko	50,1	53	51,9	50,2	46,3	47,9
Rumunsko	-0,6	7,5	10,1	-0,3	-13,8	-23,1
Slovensko	2,4	17,4	28,4	32,7	29,6	30,9

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie. Dostupné na:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/icw_sr_01/default/table?lang=en&category=icw.icw_sr

3.3 Diskusia

Medzi najhlavnejšie otázky v našej bakalárskej práci môžeme zaradiť aj otázku do akej miery závisí majetková a príjmová nerovnosť domácností od rôznych determinantov. Zistili sme, že majetková nerovnosť domácností sa môže líšiť od tej príjmovej. Majetková aj príjmová nerovnosť sú výrazne prepojené s ďalšími faktormi a štruktúrou domácností. Ovplyvňujú životy jednotlivcov, ich prístup ku kvalitným službám a schopnosť usporiť si a čeliť negatívnym dopadom inflácie či nezamestnanosti. Taktiež sme zistili, že miera majetkovej nerovnosti na Slovensku bez ohľadu na štruktúru domácností a ostatné faktory sa vo väčšine prípadov pohybovala okolo priemeru krajín Európskej únie. Domácnosti jednotlivcov boli vo väčšine krajín znevýhodnené oproti domácnostiam s viacerými členmi. Pri skúmaní vývoju príjmovej nerovnosti a makroekonomických faktorov inflácie, nezamestnanosti či HDP sme dospeli k záveru, že spolu môžu súvisieť a taktiež u nich dochádzalo k zmenám v rovnakých časových obdobiach, čo by sme mohli pripísať kríze v období pandémie, no túto oblasť sme hlbšie neskúmali. Mohli sme pozorovať, že v krajinách ako Bulharsko, Estónsko, Rumunsko, Lotyšsko či Litva sú ľudia so zdravotným znevýhodnením nútení viac čeliť nástrahám chudoby než jednotlivci žijúci v iných krajinách Európy. Rumunsko pritom vo viacerých porovnaniach skončilo na horšom umiestnení než zvyšok krajín. Pri porovnávaní domácností podľa rôznych typov dosahovalo takmer vždy záporné hodnoty úspor, pomer domácností na hranici chudoby v Rumunsku vychádzal podstatne vyššie od ostatných a príjmová nerovnosť u nich bola tiež nad hranicou priemeru. Vo veľa krajinách domácnosti so zvyšujúcim sa vekom dosahovali vyšší celkový majetok a vyššiu mieru úspor po istú hranicu a po dosiahnutí dôchodkového veku táto úroveň majetku opäť začala klesať. Výraznejšie sa líšila aj miera dosiahnutého majetku v závislosti od typu príjmu a videli sme to aj na grafe 14, kedy priemerná úroveň majetku pri podnikateľoch bola pomerne vyššia než priemerná úroveň majetku pri jednotlivcoch s príjmami čisto zo závislej činnosti.

Záver

Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo skúmať majetkovú nerovnosť na základe rôznych indikátorov. V prvej časti práce sme sa pozreli na viacero štúdií skúmajúcich príjmovú a majetkovú nerovnosť v rôznych častiach sveta. Priblížili sme si vývoj nerovnosti a hlavné dôvody, ktoré ju môžu spôsobovať akými boli globalizácia a technologický rozvoj, peňažná reforma, národné, špecifické a historické faktory či vnútroštátne politiky. V krátkosti sme si na základe niektorých autorov spomenuli predpokladaný vývoj ekonomického rastu a nerovnosti v budúcnosti. Opísali sme si aj vplyvy inflácie a nezamestnanosti na nerovnosť z viacerých pohľadov.

Následne sme sa zamerali na dôsledky nerovnosti a zhrnuli si viacero oblastí, na ktoré môže nerovnosť v rámci našich životov vplývať a do akej miery ich ovplyvňovať. Z viacerých doterajších štúdií sme zistili vplyv rozvodovosti na majetok jednotlivcov a takisto aj vplyv majetkovej nerovnosti na fyzické či mentálne zdravie jednotlivcov. S horšou finančnou situáciou sa v niekoľkých štúdiách spájal horší prístup ku vzdelaniu, či náročnejšie zvládanie štúdia, zníženie celkového blahobytu jednotlivcov, zvýšený vznik depresí a ďalších psychických ťažkostí, horšia možnosť dostať sa ku kvalitnejším službám a podobne. Zistili sme, že domácnosti vo východných krajinách sa s majetkovou nerovnosťou stretávajú v odlišnej miere ako v krajinách západnej Európy. Na druhej strane príjmová nerovnosť ale nemusí byť vo všetkých prípadoch vnímaná len negatívne a Ngamaba (2018) potvrdil, že jednotlivci v rozvojových krajinách môžu byť príjmovou nerovnosťou aj motivovaní, pokiaľ vidia príležitosť na rozvoj.

Vysvetlili sme si viacero pohľadov na meranie nerovnosti ako aj jeden z najznámejších koeficientov na meranie nerovnosti Gini index a Lorenzovu krivku. Na grafe Lorenzovej krivky sme si ukázali princíp jej merania nerovnosti. Tiež sme sa pozreli aj na pojem rozšíreného bohatstva a čo všetko môže zahŕňať. Výšku bohatstva krajiny podľa Holzmann (2023) výrazne ovplyvňuje aj politika v krajine a zároveň výška sociálnych dávok a verejných príspevkov.

Ďalšia časť našej práce obsahuje cieľ práce a metodiku kde sme si bližšie opísali hlavný cieľ, ktorý sme sa pomocou vedľajších cieľov snažili naplniť. V časti metodika sme

zhrnuli akým spôsobom sa budeme snažiť naše čiastkové ciele a zároveň hlavný cieľ naplniť.

V záverečnej časti sme porovnávali získané dáta z rôznych databáz, pričom sme sa zamerali či už na viaceré krajiny alebo jednotlivé domácnosti a ich príjmy, výdavky a úspory vzhľadom na životný cyklus jednotlivcov ako aj na vývoj makroekonomických veličín.

Majetková nerovnosť je súčasťou nášho života a naša práca nám ponúka pohľad na ňu z viacerých uhlov. Viacerí autori opisujú rôzne spôsoby regulácie nerovnosti prostredníctvom investície do vzdelania, daňového systému, sociálnych dávok či znižovania inflácie pomocou zvyšovania príjmov. Či je možné majetkovú nerovnosť ale úplne odstrániť nie je zrejmé, napriek tomu je potrebné mať pod kontrolou jej dopady na jednotlivcov a domácnosti s cieľom ich znižovať.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

PIKETTY, T.: *Kapitál v 21. storočí*. 1 vyd. Bratislava, Ikar, a.s., 2015. 66 s. ISBN 978-80-551-4248-7.

Internetové zdroje a elektronické publikácie

ABER, L. Children, families and poverty [elektronický zdroj], 2020, online. 25 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7100145/pdf/nihms-1565905.pdf>

ALBRECHTS, CH. Income inequality and willingness to pay for environmental public goods. [elektronický zdroj], 2016, online. 59 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/129619/1/852169655.pdf>

ANDERSON, L. R. Inequality and public good provision: An experimental analysis. [elektronický zdroj], 2004, online. 42 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://economics.wm.edu/wp/cwm_wp12.pdf

ARROW, K. Sustainability and the measurement of wealth [elektronický zdroj], 2010, online. 42 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w16599/w16599.pdf

ATKINSON, A. B. A different perspective on the evolution of UK income inequality. [elektronický zdroj], 2020, online. 14 s.[cit. 2023-01-12]. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/roiw.12412>

BHATTACHARYA, S. Income inequality and the quality of public services: A developing country perspective. [elektronický zdroj], 2016, online. 17 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0304387816300578>

BOURGUIGNON, F. World changes in inequality: An overview of facts, causes, consequences, and policies. [elektronický zdroj], 2017, online. 47 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.bis.org/publ/work654.pdf>

DAVIES, J. B. Wealth inequality: Theory, measurement and decomposition. [elektronický zdroj], 2017, online. 38 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/caje.12313>

DAVYDOV, Y. Comparisons Between Poorest and Richest to Measure Inequality. [elektronický zdroj], 2018, online. 37 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Youri-Davydov/publication/322386077_Comparisons_Between_Poorest_and_Richest_to_Measure_Inequality/links/633831af9cb4fe44f3f3944d/Comparisons-Between-Poorest-and-Richest-to-Measure-Inequality.pdf

DIERCKENS, M. National-level wealth inequality and socioeconomic inequality in adolescent mental well-being: a time series analysis of 17 countries. [elektronický zdroj], 2020, online. 8 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1054139X20301245>

EUROPEAN CENTRAL BANK. The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey Results from the first wave, [online], 2021, s. 52. [cit. 2024-03-05]. Dostupné na: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpsps/ecb.sps46~3563bc9f03.en.pdf?0a1159f78d18c469a8cd9348bada56b9>

EUROSTAT. Data Browser, [online], 2024. [cit. 2024-03-05]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teina100/default/table?lang=en>

FRIEDEN, J. Inequality, causes and possible futures." *International Social Science Review*. [elektronický zdroj], 2001 online. 15 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://projects.iq.harvard.edu/files/wcfia/files/482_inequality1.pdf

FRIEDICH, M. A piecewise Korn inequality in SBD and applications to embedding and density results. [elektronický zdroj], 2018, online. 72 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://arxiv.org/pdf/1604.08416>

GARZA, P. B. Exposure to inequality may cause under-provision of public goods: experimental evidence. [elektronický zdroj], 2020, online. 23 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://repositorio.uloysola.es/bitstream/handle/20.500.12412/4438/SSRN-id3542317.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

HANSEN, M. N. Wealth accumulation and opportunity hoarding: Class-origin wealth gaps over a quarter of a century in a Scandinavian country. [elektronický zdroj], 2021, online. 36 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na:

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/91619/Hansen%2B%2526%2BToft%2B2021.pdf?sequence=1>

HOGENDOORN, B. Divorce and diverging poverty rates: a Risk-and-Vulnerability approach. [elektronický zdroj], 2020, online. 21 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1111/jomf.12629>

HOLZMANN, R. The Measurement of Augmented Wealth: Opening Remarks. [elektronický zdroj], 2023, online. 8 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.oenb.at/Termine/2023/2023-03-03-measurement-of-augmented-wealth.html>

CHECCHI, D. Empirical challenges comparing inequality across countries. [elektronický zdroj], 2021, online. 373 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/48448/9780198863960.pdf?sequence=1#page=95>

CHRISTIAN, K. The Lorenz curve in economics and econometrics. [elektronický zdroj], 2020, online. 35 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/123375/1/wp2007-09.pdf>

JITSUCHON, S. What is Poverty, and How to Measure it? [elektronický zdroj], 2001, online. 5 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=55dac46497fdeea4eb757f12220673eb8bfccf17>

KAKWANI, N. Income Inequality Explained in a Layman's Language. [elektronický zdroj], 2007, online. 15 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Nanak-Kakwani/publication/344449460_Lecture1_Income_Inequality_Explained_in_a_Layman's_Language/links/5f76d1e0299bf1b53e074a95/Lecture1-Income-Inequality-Explained-in-a-Laymans-Language.pdf

KAYMAK, B. The evolution of wealth inequality over half a century: The role of taxes, transfers and technology.. [elektronický zdroj], 2015, online. 25 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://markus-poschke.research.mcgill.ca/papers/KP_toptax.pdf

KORNRICH, S. Inequalities in parental spending on young children: 1972 to 2010. [elektronický zdroj], 2016, online. 25 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2332858416644180>

KREYENFELD, M. Economic consequences of divorce: A review. [elektronický zdroj], 2019, online. 307 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/39542/1/2020_Book_ParentalLifeCoursesAfterSepara.pdf#page=31

MONNIN, P. Inflation and income inequality in developed economies. [elektronický zdroj], 2014, online. 30 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/profile/Pierre-Monnin/publication/278675783_Inflation_and_Income_Inequality_in_Developed_Economies/links/59f32919aca272607e28fce2/Inflation-and-Income-Inequality-in-Developed-Economies.pdf

NGAMABA, K. H. Income inequality and subjective well-being: a systematic review and meta-analysis.. [elektronický zdroj], 2018, online. 20 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://link.springer.com/article/10.1007/s11136-017-1719-x>

PFEFFER, F. T. Growing wealth gaps in education. [elektronický zdroj], 2018, online. 35 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5993612/pdf/nihms955217.pdf>

PFEFFER, F. T. The demography of rising wealth inequality [elektronický zdroj], 2019, online. 42 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://fabianpfeffer.com/wp-content/uploads/PfefferGrossSchoeni2019.pdf>

SCHRDÖER, C. Methods for augmenting traditional wealth surveys by specific questions and data linkage: The German experience. [elektronický zdroj], 2023, online. 48 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.oenb.at/Termine/2023/2023-03-03-measurement-of-augmented-wealth.html>

SILBERSDORFF, A. Reconsidering the income-health relationship using distributional regression. [elektronický zdroj], 2018, online. 15 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/hec.3656>

SITTHIYOT, T. A simple method for measuring inequality. [elektronický zdroj], 2020, online. 9 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.nature.com/articles/s41599-020-0484-6.pdf>

SKOPEK, N. National patterns of income and wealth inequality. [elektronický zdroj], 2014, online. 27 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/61876/ssoar-ijcs-2014-6->

skopek_et_alNational_patterns_of_income_and.pdf?sequence=2&isAllowed=y&lnkname=ssoar-ijcs-2014-6-skopek_et_al-National_patterns_of_income_and.pdf

STIGLITZ, J. E. The measurement of wealth: Recessions, sustainability and inequality. [elektronický zdroj], 2015, online. 17 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w21327/w21327.pdf

THALASSINOS, E. Income Inequality and Inflation in the EU. [elektronický zdroj], 2012, online. 14 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: https://www.um.edu.mt/library/oar/bitstream/123456789/31001/1/ERSJ%2C_15%281%29_-_A7.pdf

ZHIFEY, H. Wealth inequality as a predictor of subjective health, happiness and life satisfaction among Nepalese women. [elektronický zdroj], 2018, online. 11 s.[cit. 2023-12-12]. Dostupné na: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6313399/pdf/ijerph-15-02836.pdf>